

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

בפני הרכב כב' השופטים

סארי ג'יוסי [אב"ד]

חננאל שרעבי

ניצן סילמן

המערערות

1. ו. ע.

2. ח. ע.

ע"י ב"כ עו"ד יוסי סגל ועו"ד אחמד יאסין

נגד

המשיב

ו. ח.

ע"י ב"כ עו"ד דן זוהר ועו"ד איהאב אבו ריא

ערעור על פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה בקריות מיום 5.2.2019 בתמ"ש 22501-04-13

פסק דין

השופט סארי ג'יוסי [אב"ד]

1. לפנינו ערעור על פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה בקריות בתמ"ש 22501-04-13, מיום 5.2.2019, אשר דחה את תביעת המערערות לפסק דין הצהרתי שיורה על ביטול העברה של חלק מזכויותיהן וזכויות אחיותיהן - 400 מ"ר מתוך 1,190.75 מ"ר שבבעלות כל אחת מהן בחלקה 00, גוש ----- מאדמות הישוב טמרה (להלן: "החלקה"), לטובת אחיהן המשיב, מכוח חוזה מכר ללא תמורה מיום 14.3.1998, בשל זיוף חתימותיהן על ההסכם על-ידי המשיב.

כפועל יוצא עתרו המערערות גם לביטול הערת האזהרה שנרשמה לטובת המשיב, ביום 11.3.2013 בלשכת רישום המקרקעין.

בית משפט קמא מינה מומחה לכתב יד לשם השוואת החתימות על ההסכם עם דוגמאות חתימה של המערערות וזה קבע, כי הן לא חתמו על ההסכם. המומחה נחקר על חוות דעתו ובאותו שלב, "ובאין ראיות לסתור", כלשונו של בית משפט קמא, הוא נטה לקבל מסקנות המומחה, ושידר זאת לצדדים וכיוון את ב"כ הנתבע. אלא שעל פי בית משפט קמא, משהובאו לפניו ראיות נגדיות אשר אותרו ע"י בנו של הנתבע שם, בחלוף למעלה משלוש שנים מהגשת כתב ההגנה (אשר זכרן והסיפור העולה מהן לא צוין קודם, על פיהן העברת הזכויות נעשתה בתמורה, בניגוד לאמור בהסכם) העדיף בית משפט קמא גרסה מאוחרת זו של הנתבע באמצעות בנו על פני עדות המומחה ועדות המערערות ו-"הסתירות הרבות שנמצאו בגרסתן והתרשמותו מאי-אמינותן", ודחה את תביעתן, תוך חיובן בהוצאות בסכום של 20,000 ש"ח.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

העובדות הצריכות לענייננו וטענות הצדדים:

2. המערערות 1 ו-2 (להלן: "ח"י" ו-"י"י" או "המערערות") הן אחיותיו של המשיב (להלן: "י"י" או "המשיב").

ביום 16.5.2016, שלוש שנים לאחר שהמערערות הגישו תביעתן לפני בית משפט קמא, מינה בית הדין השרעי את בנו של המשיב, ט.ו.ח. (להלן: "בן המשיב"), כאפוטרופוס על גוף וכספי אביו המשיב.

3. אמן של המערערות והמשיב, ח.ח. ז"ל (להלן: "המנוחה") הייתה הבעלים של מספר חלקות מקרקעין בטמרה, עימן נמנית החלקה מושא המחלוקת, כאשר כולן הונחלו לה בירושה מהוריה המנוחים.

4. המנוחה הלכה לבית עולמה בתאריך 26.5.1983 ולא הותירה אחריה צוואה.

5. לשיטת המערערות, לאחר פטירת המנוחה הן גילו באקראי דרך פרסום בעיתון, כי אביהן הגיש בקשה למתן צו ירושה אחר עיזבון המנוחה, ללא ידיעתן וללא צירופן כצד לבקשה. לטענתן, מהרגע בו הן ביקשו להצטרף להליך, היחסים עם אביהן ואחיהן המשיב התערערו ועלו על שרטון.

6. בהתאם לצו ירושה מיום 18.11.1985, יורשה על פי דין וחלקו היחסי של כל אחד מהם בעיזבון המנוחה הוא כדלקמן: 6/12 חלקים לבעלה ט.ע.א.ח. (להלן: "האב"), ו-1/12 חלקים לכל אחת ואחד מששת ילדיה: המערערות, המשיב, א' (להלן: "א'"), פ' (להלן: "פ'") וס' אשר התגיירה בהמשך ושינתה את שמה ל-ע' מ' (להלן: "ע'").

7. מעיון בפנקס הזכויות בלשכת רישום המקרקעין עולה, כי הבעלות בחלקה כמו גם בחלקות נוספות דוגמת חלקה מספר 00 בגוש 11111 מאדמות טמרה (להלן: "החלקה הנוספת"), נרשמה ביום 15.1.1986 על שמם של היורשים על פי דין, כפי חלקם בעיזבון (6/12 מהחלקים נרשמו על שם האב, ו-1/12 חלקים לכל אחד מששת האחים).

8. לשיטת המשיב, ביום 5.4.1986 נערך ייפוי כוח בלתי חוזר נוטריוני בפני עו"ד צובחי אלחאג'י ז"ל במסגרתו, פ' ו-ע' הסמיכו איש בשם ח' מ', ו/או את אביהן, להעביר לטובתו (לטובת המשיב) ללא תמורה או טובת הנאה כלשהי את זכויותיהן בחלקה וכן בחלקות הבאות: -- גוש --, -- גוש --, ו- -- גוש --.

המערערות הכחישו חתימתן על ייפוי הכוח, ולשיטתן, במועד החתימה לכאורה, ע' הייתה קטינה – כבת 13.5 שנים.

9. לטענת המערערות, לאחר מכבש לחצים שהופעל עליהן מצד האב והמשיב, הן ניאותו לערוך בשנת 1990 הסכם חלוקה אשר כלל גם את יתר אחיותיהן – א', פ' ו-ע', במסגרתו הן ויתרו על חלקיהן במספר חלקות שקיבלו בירושה מאמן המנוחה ובין היתר גם בחלקה הנוספת, אך שמרו על זכויותיהן בחלקה.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

הסכם החלוקה ביחס לחלקה מושא הערעור אושר בשנת 1991 והוא קובע חלוקת הזכויות בין המערערות ויתר היורשים בחלקה. בהתאם להסכם 1,199 מ"ר מהשטח בבעלות א, 1,199 מ"ר מהשטח בבעלות ח, 998 מ"ר מהשטח בבעלות המשיב, 997 מ"ר מהשטח בבעלות ע', 1,000 מ"ר בבעלות ו' ו-4,519 מ"ר בבעלות פ'.

10. ביום 21.3.2013 או בסמוך למועד זה, קיבלו המערערות הודעה מלשכת רישום המקרקעין לפיה ביום 11.3.2013 נרשמה לטובת המשיב הערת אזהרה על זכויותיהן בחלקה וזאת בהסתמך על הסכם מתנה מיום 14.3.1998, לפיו ויתרה כל אחת מהמערערות ושלוש אחיותיהן על 400 מ"ר מזכויותיהן בחלקה, והעניקו אותן במתנה וללא תמורה או "הטבת הנאה כלשהי" לאחיהן המשיב (להלן: "הסכם המתנה"). ההסכם נחתם לכאורה בפני עו"ד צובחי אלחאג' המנוח, המאשר על גבי ההסכם כי החתימות נעשו בפניו. **יועזר כי עוה"ד אלחאג' נפטר בשנת 2003 לערך.**

לטענת המערערות הן מעולם לא חתמו על הסכם המתנה ולא ראו אותו קודם, כי חתימותיהן זויפו וכי לא ויתרו על זכויותיהן בחלקה ולא העניקו אותן לאחיהן.

מנגד, המשיב טען כי התובענה הוגשה רק כדי למנוע ממנו להשלים את עסקת המכר ללא תמורה על דרך רישום הזכויות על שמו בלשכת רישום המקרקעין, בניגוד להתחייבויות המערערות בכתב. לטענת המשיב, הוא פנה פעמים רבות אל המערערות ויתר אחיותיו והפציר בהן כי יחתמו על המסמכים הדרושים לצורך השלמת העסקה, אך אלו מיאנו מלפעול כנדרש, וכעת הן מנסות להתנער מהתחייבויותיהן.

הליכים לפני בית משפט קמא ופסק דינו:

11. ביום 27.6.2013 הגיש המשיב כתב הגנה במסגרתו טען כי יש לדחות את התובענה ההצהרתית מכוח הסכם המתנה שבכתב משנת 1998 וכי הזכויות בחלקה הוענקו לו **במתנה וללא תמורה**. במילים אחרות, הסכם המתנה שכאמור היה בכתב, היה מקור ההתחייבות הבלעדי עליו נסמך המשיב אשר מכוחו טען כי הוא זכאי להירשם כבעלים של אותן זכויות ומכוחו בלבד נרשמה הערת האזהרה בשנת 2013.

בכתב ההגנה ציין המשיב כי מאחר ומדובר בעסקאות שנערכו לפני זמן רב, הוא נדרש לערוך בדיקות נוספות ולתור אחר חומר ראיתי נוסף ועל כן הוא שומר לעצמו את הזכות לתקן את כתב ההגנה בשלב מאוחר יותר. עם זאת בשום מקום בכתב ההגנה לא נטען דבר על אודות הסכם בעל-פה לפיו הובטח למערערות סך של 5,000 ₪ בעבור הוויתור על חלקן. יתר על כן, בסעיף 65 לכתב ההגנה נטען כי המערערות חתמו על הסכם המכר **ללא תמורה** ומרצונן הטוב והחופשי להעביר את חלקן למשיב **במתנה**.

12. לאור המחלוקת סביב הסכם המתנה וטענת הזיוף, מינה בית משפט קמא עוד בתחילת ההליך את אמנון בצלאל – מומחה להשוואת כתב יד ולבדיקת מסמכים (להלן: "המומחה"). המומחה נתבקש לחוות את דעתו ביחס לחתימות שעל ההסכם, והוא לא נדרש ליתן דעתו לגבי יפוי הכח הבלתי חוזר.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

13. ביום 29.9.2014 קבע המומחה כי לא מצא התאמה בין החתימות על גבי הסכם המתנה לבין דוגמאות החתימה של המערערות שהוצגו לו, ולפיכך הגיע לכלל מסקנה כי חתימות המערערות על גבי הסכם המתנה מזויפות.

המומחה נחקר על חוות דעתו ביום 22.3.2016 והבהיר כי מסקנותיו בחוות הדעת הינן חד משמעיות וברמת וודאות גבוהה:

"מסקנתי בחוות דעת זו היתה ש"לא מצאתי זהות בין החתימות", זה הביטוי החזק ביותר שנוהגים להשתמש בו. יש דרגה נוספת יותר חזקה שלא ידוע לי שמישהו השתמש בה אי פעם: "לא מצאתי זהות ודעתי היא שזה לא נכתב על ידך"...יש דרגה נמוכה יותר של שלילה אנחנו נוהגים להשתמש בביטוי: "לא מצאתי התאמה", ויש ביטויים מוחלשים יותר "נראה לי שזה לא מתאים לכתוב". אבל כאן בחוות דעת זו השתמשתי בנוסח החזק ביותר של השלילה שבו נוהגים להשתמש כיוון שזאת מסקנתי (עמ' 25 לפרוט').

14. בחודש 5/2016, בחלוף שלוש שנים מהגשת תביעת המערערות כנגד המשיב וממועד הגשת כתב הגנתו, מינה בית הדין השרעי את בן המשיב להיות אפוטרופוס על גופו ורכושו של המשיב. הנסיבות שהובילו לכך לא הובהרו, וממילא אין בעובדה זו כדי להשליך על כשירותו של המשיב להעיד, ובוודאי לא אחורנית על אופן ניהול הגנתו, שלוש שנים קודם. ודוק: עסקינן במינוי אפוטרופוס ולא בהכרזת פסלות, מבלי שכאמור הובהר הרקע לכך.

15. ביום 26.10.2016 לאחר שהמשיב נמנע מלהגיש את תצהירי עדותו הראשית במועד, התייצבו בא כוחו ובנו לדיון בפני בית משפט קמא, והם עתרו לארכה נוספת להגשת תצהירי ההגנה לצורך איתור ואיסוף ראיות שלטענתם ייתכן ויסתרו את חוות דעת מומחה בית המשפט. ודוק: לא נטען שאותרו ראיות, או שידוע שקיימות ראיות כאלה ואחרות וכי דרוש זמן לאיתורן, אלא שייתכן ויתגלו ראיות שיסתרו חוות הדעת, מבלי לפרט תוכן.

בא כוח המערערות התנגד לבקשת הארכה, אך ציין כי הוא "משאיר את ההחלטה לכב' בית המשפט".

בית משפט קמא אישר את הארכה המבוקשת תוך שהוא מצייין כי למרות התנהלות המשיב עד כה אשר עלתה כדי "משיכת זמן" הוא אינו חפץ "למנוע מהנתבע, בפרט שכיום הינו חסוי, לנסות ולהתמודד עם התביעה באמצעות ראיות נגדיות לממצאי חוות הדעת".

16. ביום 7.12.2016 הוגש תצהיר בן המשיב במסגרתו נטען **לראשונה להסכם בעל-פה** שנערך בין המערערות לבין סבו (אביהן של המערערות והמשיב), הכולל התחייבותו לשלם 5,000 ₪ לכל אחת

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

מהמערערות, כנגד הסכמתן הכתובה להעברת זכויותיהן בחלקה למשיב, במתנה וללא תמורה. וכך טען בתצהירו:

"הנני מצהיר שלפני כ-15 שנים התובעות שלחו מכתב דרישה לסבי, והעתק לאבי, באמצעות עו"ד ש', לפיו הן דורשות כל אחת מהן סך של 5,000 ₪, עבור כך שחתמו על הסכם המתנה מיום 14.3.1998, ולאחר משלוח וקבלת מכתב הדרישה הנ"ל סבי אמר לי שהוא סידר את העניין עם דודותיי...מיד לאחר הדיון שהתקיים ביום 26.10.016 התייצבתי ונוכחתי בדיון ומאז אני מחפש ניירת עד שמצאתי בארגז שנמצא בבית של אבי מסמכים רבים ובחלק מהם מכתבו של עו"ד ש', ומכתבו של עו"ד ח', אשר נשלח לאבי ביום 25.7.012, לפיו שוב מבקשות התובעות מאבי כל אחת מהן את הסך של 5,000 ₪".

כמו כן הוגש תצהירו של עו"ד מ'. ח'. (להלן: "עו"ד ח'"), במסגרתו נטען כי המערערות הגיעו למשרדו בחודש 7/2012 וביקשו ממנו לייצגן בתביעה כספית נגד המשיב ואביהן, אשר התחייבו בעל-פה לשלם לכל אחת מהן 5,000 ₪ בעבור חתימתן על ההסכם.

17. מטעם התביעה העידו: האחיות המערערות, פ' ח' - בעלה של א', י' ח' - בעלה של ח'. מטעם ההגנה העידו: עו"ד ח', ע' (לשעבר ס' - אחותן של המערערות), ט' ח' - בן המשיב. בעקבות עדותה של ע' (עמ' 125 לפרוט') עלה הצורך בזימון עדים נוספים: ד' מ' - בעלה של ע', ו-י' מ' - ראש מועצת בסמת טבעון לשעבר שנכח לכאורה במפגש שנערך בין ע' ובעלה לבין בנו של המשיב ועורך דינו לשעבר של המשיב - עו"ד אבו ריא.

18. עדותן של המערערות התאפיינה בהתכחשות לחתימתן על מסמכים שונים, תוך שהן לא מזהות את חתימתן על גבי כלל המסמכים אשר הועמדו לעיון. ראו לעניין זה דברי בית משפט קמא:

"לסיכום העולה מהעדויות והסתירות לעיל, כי התובעות אינן מזהות בעצמן את חתימותיהן על התצהירים אשר הוגשו מטעמן ורק כאשר בא כוחן "מאשר" להן כי מדובר בחתימותיהן הן מוכנות "להודות" שמדובר בחתימותיהן...אף לא ברור האם התובעות אכן ויתרו על חלקן בחלקות אחרות שכן הן סותרות את עצמן לעניין זה ואף העדויות סותרות".

עם זאת גרסתן הגרעינית של המערערות לפיה הן לא חתמו על ההסכם הכתוב נותרה איתנה לאורך כל עדותן ולא התערערה בשום שלב, ולא ניתן לייחס להן סתירות ביחס לגרסה זו שהרי בשום מקום לא מסרו שהן חתמו על ההסכם או על ויתור על הזכויות בחלקה.

19. עד התביעה פ' ח' מסר כי אשתו א' לא חתמה על ההסכם, וזאת בטרם בדק את החתימה, ואף לאחר שעיין במסמך לא ראה לשנות מדעתו. למרות האמור ובדומה למערערות, הוא טען לאורך כל עדותו כי גרסת

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

1 ההגנה מקורה בשקר. אומנם הוא הכחיש בתחילה כי אי' ויתרה על אי' אלו זכויות שהונחלו לה במסגרת ירושת
2 אמה. עם זאת כאשר נשאל באופן ישיר הוא אישר זאת, ועל כך חזר בהמשך ובאופן עקבי, כי האחיות ויתרו
3 אומנם על זכויותיהן בחלק מהקרקעות שהיו בבעלות האם, אך לא ויתרו על הזכויות בחלקה מושא המחלוקת.

4
5 20. י' ח', בעלה של ח' מסר, כי אשתו ויתרה לאביה על חלק מהקרקעות שהונחלו לה בירושת האם כנגד
6 קבלת החלקה מושא המחלוקת, אולם טען כי היא לא נדרשה לחתום על מסמכים בקשר עם הוויתור האמור.
7 כמו כן העיד כי ו' שגרה בסמוך לעו"ד ח', פנתה אליו כדי להבין משמעות המכתב שנשלח אליה והמודיע לה
8 דבר רישום הערת הזהרה לטובת המשיב, שבעקבותיו זימן עו"ד ח' אותה ואת אשתו ח' לפגישה אצלו במשרד,
9 ומסר להם כי הוא מעוניין לייצגם בתביעה כנגד המשיב, אך זה סירב להצעתו ופנה לעו"ד חמאדי לטובת

הייצוג המשפטי.

10
11
12 21. חשוב להדגיש כאן כי בן המשיב אישר בעדותו כי אין לו ידיעה אישית על מערכת הנסיבות שהובילה
13 לעריכת הסכם המתנה, ההסכם בעל-פה או לתוכנם. הוא אף הצהיר כי גם למשיב לא הייתה ידיעה אישית על
14 אודות כך. לטענתו, רק סבו – אביהן של המערערות שנפטר בשנת 2010 הכיר את נסיבות עריכת אותם
15 הסכמים. בנוסף הצהיר, כי אין לו ידיעה אישית היכן מצויים אותם חלקים (400 מ"ר) שהוענקו כביכול במתנה
16 לאביו, ביחס לכלל החלקה של המערערות (1,190.75 מ"ר לערך לכל אחת).

17
18 22. עו"ד ח' נחקר על האמור בתצהירו, והתבקש להציג מסמכים רלוונטיים שיתמכו בגרסתו. כך, לא
19 הוצגו יפויי הכוח המקוריים של המערערות אשר הסמיכו אותו לייצגן, ברם, לא עלה בידי עו"ד ח' להציג את
20 יפויי הכוח המבוקשים בשל שריפה שפרצה לטענתו במשרדו, אך ללא שהוצגו אסמכתאות מהמשטרה או
21 ממכבי האש על דבר השריפה.

22
23 כמו כן עדותו ביחס לאירוע השריפה הייתה בבחינת עדות מתפתחת כאשר בתחילה טען זה כי כל
24 התיקים במשרדו הושמדו בשריפה; בהמשך טען כי תיק המערערות אוחסן בחלק פנימי במשרד המרוחק
25 ממקום השריפה; ולבסוף טען כי חלק מהתיק נשרף וחלק ניצל.

26
27 יתרה מכך, עדותו של עו"ד ח' לא תאמה לעיתים את אשר נכתב בתצהירו: כך לדוגמה **במסגרת**
28 **תצהירו טען כי הוא החתים את שתי המערערות על יפוי כוח, אולם בעדותו אישר כי החתים רק את ו'.** כמו
29 כן בתצהירו נטען כי הקשר עם המערערות נותק לאחר שהן לא הגיעו לשלם לו את האגרה עבור הגשת תובענה
30 לבית המשפט בשנת 2012, אך בעדותו אישר כי ו' הגיעה למשרדו במועד מאוחר יותר – שנת 2013, כדי לברר
31 תוכן המכתב שנשלח אליה ממשרד המשפטים בקשר עם הערת הזהרה שנרשמה על החלקה.

32
33 23. בן המשיב ועו"ד ח' ביקשו להיבנות ממכתב דרישה הערוך לכאורה ע"י עו"ד ש' הנושא תאריך
34 5.12.2001. עוד יצוין כי במסגרת עדותו הצהיר עו"ד ח' כי עו"ד ש' הינו חבר טוב שלו וכי הוא יודע שהוא
35 מתגורר שנים רבות ברוסיה (עמ' 58 לפרוט').

36
37 מאחר והמערערות התכחשו לעצם פנייתו לעו"ד ש', הן פנו באמצעות בא כוחם – עו"ד חמאדי לעו"ד
38 ש' על מנת לקבל התייחסותו לאותו מכתב שנטען כי יצא ממשרדו, והאחרון אכן אישר בפניהן, בתצהיר שנערך

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

בחוף לארץ ונחתם בפני קונסול ישראל במוסקבה, כי מעולם לא ערך את המכתב הנטען וכי מדובר במסמך מזויף.

ביום 20.3.2017 בקשו המערערות מבית משפט קמא להורות כי חקירתן של העד עו"ד ש' המתגורר דרך קבע בחוף לארץ תיעשה באמצעות שיחת וידאו במועד הדיון שייקבע להוכחות. לבקשתם צירפו המערערות תצהירו המאומת קונסולרית.

בית משפט קמא אישר את הבקשה בטרם ניתנה זכות תגובה לצד שכנגד, אך ביטל אותה ביום 20.4.2017 לאור התנגדות המשיב תוך שהוא מאפשר לבא כוח המערערות להגיש בקשה מסודרת הנתמכת בתצהיר העד והמפרטת מדוע הוא מנוע מלהגיע ארצה, תוך הפנייה לפסיקה מתאימה.

בהמשך ומשהוגש תצהיר עו"ד ש' המבהיר כי המניעה להתייצבותו בארץ נעוצה בצו עיכוב יציאה שהוצא נגדו בישראל בעקבות חובות לבנקים, דחה בית משפט קמא את הבקשה לעדות בשיחת וידאו, מאחר והטעם עליו הצביע לא הוכר בפסיקה כטעם המצדיק אישור גבית עדותו בדרך האמורה וממקום מושבו בחו"ל. משכך תצהירו הוצא מתיק בית המשפט.

ודוק: ההגנה היא שבקשה לכתחילה להסתמך על מכתב הנחזה כערוך ע"י עו"ד ש', אשר נערך טרם עזיבתו את הארץ.

24. במסגרת חקירתה הנגדית של עדת ההגנה ע' מ' אשר התייצבה למתן עדות לאחר שהוצאה כנגדה "התראתה על צו הבאה", נשאלה האם האמור בתצהירה הוא אמת ועל כך השיבה בחיוב. בהמשך מסרה כי לא אמרה אמת ועל כן בית משפט קמא קבע כי היא "הפכה להיות 'עדה עוינת'". ביחס לעדות זו קבע בית משפט קמא כדלקמן:

"נוכח כל הסתירות אשר פורטו, נהיר כי לא ניתן ליתן כל משקל לעדות זו של עדי משיח, אף לא "משקל נוצה"... נראה כי העדה לא עקבית ולא ניתן לדעת אלו פרטים בתצהירה ובעדותה נכונים ואמיתיים ואלו לא. התרשמותי הינה כי עדותה האמיתית של ע' הייתה בתצהירה, בו העידה בזמן אמת, כאשר בעדותה ביהמ"ש, מסיבותיה שלה (או של אחרים?) בחרה לסתור את כל אשר הצהירה בתצהירה".

מעדות ד' מ' - בעלה של ע' עלה כי לזה אין ידיעה אישית בדבר נסיבות עריכת הסכם המתנה, וכי עדותו התבססה על הערכות והשערות. כמו כן מסר כי לדעתו לא בן המשיב זייף את המסמך בכתב אלא גורם אחר.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

25. העד י' ז' טען בעדותו כי עו"ד אבו ריא, ד' מ', ובן המשיב קיימו פגישה בביתו. לטענתו, הוא אירח אותם בביתו אך לא שימש כמגשר, ועל כן אין הוא יכול להעיד במדויק על הדברים שהחליפו ביניהם במסגרת המשא ומתן (עמ' 139-141 לפרוט'). למען שלמות התמונה יצוין כי בן המשיב הכחיש כי השתתף באותו מפגש, ולשיטתו הוא ו-ד' מ' רק שוחחו בטלפון (עמ' 122-123 לפרוט').

26. בפסק הדין קמא נקבע כי על אף מקצועיותו של מומחה בית המשפט שהגיע למסקנה בדבר זיוף חתימות המערערות, יש לדחות תביעתן לאור מכלול הראיות החיצוניות הנגדיות שתמכו באמיתות החתימה בצירוף עדויות ההגנה, "אשר הכריעו הכף". בית משפט קמא ציין בסעיף 10 לפסק דינו כי מדובר בעיקר ב"ראיות הנגדיות" אשר נמצאו על-ידי בן המשיב – בארגז בביתו, בצירוף עדות עו"ד ח' מצד אחד והתרשמותו השלילית מעדויות המערערות מצד שני.

הערעור :

27. המערערות שבו על הטענות שהעלו לפני בית משפט קמא. עוד הוסיפו וטענו להרחבת חזית אסורה מצד ההגנה בשלב מאוחר של ההליך – שלב התצהירים, על דרך העלאת טענה חדשה שזכרה לא עלה קודם, בדבר התחייבות בעל-פה (חיצונית להסכם בכתב) של האב או המשיב לשלם לכל אחת מאחיותיו 5,000 ₪ כנגד הוויתור על זכויותיהן בחלקה. טענה זו לא עלתה במסגרת כתב ההגנה, ובאה לעולם רק לאחר שהתקבלה חוות דעת מומחה המאשרת כי חתימותיהן על גבי ההסכם בכתב זויפו.

עוד נטען כי בית משפט קמא שגה בכך שייחס לעדותו של עו"ד ח' מהימנות גבוהה ואימץ אותה באופן מלא, תוך התעלמות מהתהיות הרבות שעלו מגרסתו ומגרסת ההגנה, וכי לא היה מקום לייחס משקל כה גבוה למסמכים שהוצגו על ידו.

לשיטת המערערות, הן נחקרו באופן מפחיד ומאיים ונאלצו ליתן תשובות על פי סברתן לאירועים להן הן לא היו כלל עדות, ובשל הדרך בה נחקרו, נוצר רושם מוטעה לפיו עדותן לא הייתה מהימנה.

מנגד, ולטענת המשיב, פסק דינו של בית משפט קמא מנומק וענייני ומבוסס על ממצאים עובדתיים והתרשמות ממהימנות העדים, בהם ערכאת הערעור אינה נוטה להתערב. עוד נטען כי הערעור הוגש באיחור ניכר ורק מטעם זה ראוי היה לדחותו.

בנוסף ולשיטת המשיב, עדות עו"ד ח' "מכריעה את התיק" שכן היא הייתה מהימנה, כאשר הניסיונות לפגום באמינות עד ניטרלי זה כשלו.

דיון והכרעה :

28. תחילה לטענת המשיב לפיה יש לדחות את הערעור על הסף מחמת איחור בהגשתו.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

29. בפתח כתב הערעור מאשר בא כוח המערערות, כי אומנם הוא צפה בפסק הדין עוד ביום 11.2.2019 באמצעות מערכת נט-המשפט, אך פסק הדין לא הומצא לו עד למועד עריכת כתב הערעור, ועל כן לשיטתו הערעור הוגש במועד. כמו כן מפנה בא כוח המערערות לפסיקה שלפיה צפייה יזומה של בא כוח אחד הצדדים בפסק דין, באמצעות מערכת נט-המשפט, איננה נחשבת המצאה לצורך מניין הימים להגשת ערעור.

מנגד טען המשיב בעיקרי הטיעון, כי מאחר ובא כוח המערערות מודה כי הערעור הוגש באיחור, יש לדחותו על הסף.

אכן, מנט המשפט עולה כי בא כוח המערערות צפה בפסק הדין במערכת נט-המשפט ביום 11.2.2019, ואילו הודעת הערעור הוגשה ביום 11.4.2019. כלומר בחלוף 58 ימים ואם יש למנות התקופה להגשת ערעור ממועד הצפייה במערכת נט המשפט, נמצא כי הודעת הערעור הוגשה באיחור של 13 ימים.

30. ההלכה הפסוקה מורה כי ככלל יש למנות את הימים להגשת ערעור ממועד המצאת ההחלטה, ולא ממועד הידיעה על ההחלטה, להוציא מקרים חריגים.

בעמ"ש 23541-01-17 **פלונית נ' פלוני**, עלתה שאלה דומה, שם ציינו, בהסתמך על פסיקת בית המשפט העליון, כי בדרך כלל יש למנות את הימים להגשת הליך ערעורי למן מועד ההמצאה של ההחלטה עליה מבקשים להשיג, ולא ממועד הידיעה על ההחלטה:

"...ברגיל, יש למנות את הימים הנתונים להגשת הליך ערעורי למן המועד בו קיימת המצאה של ההחלטה עליה מבקשים להשיג. כלל ההמצאה כדין הוא הנוהג והמחייב, ועל פיו חייב בעל דין לכלכל את התנהלותו הדיונית. רק במצבים חריגים וקיצוניים, בהם הוכח כי חובת תום הלב הדיונית מחייבת בעל דין לנקוט צעד דיוני על פי ידיעתו, גם מבלי קיבל המצאה כדין של הפסק ("כלל הידיעה" להבדיל מ"כלל ההמצאה"), יש למנות את הימים הנתונים להגשת הליך ערעורי ממועד הידיעה ולא ממועד ההמצאה [\(בע"מ 2699/17\)](#) פלוני נ' פלונית, [פורסם בנבו] החלטה מיום 26/6/17".

31. חשיבות "כלל ההמצאה" ומרכזיותו אל מול תום הלב הדיוני נדונו בהרחבה ברע"א 467/06 **לובנה אבו עוקסה נ' בית הברזל טנוס בע"מ** (8.7.2010):

"...תכליתו של "כלל ההמצאה" אינה רק יידועו של בעל הדין על ההחלטה שניתנה בעניינו, אלא גם יצירת מועד ברור וודאי ממנו יתחיל מניין הימים להגשת ערעור להיספר. משכך, אין תימה כי הפסיקה המרכזית המשיכה לצדד ב"כלל ההמצאה" ככלל המרכזי והעיקרי. ריכוזו של הכלל נעשה לרוב כאשר לצד ידיעתו של בעל הדין על מתן ההחלטה התקיים מרכיב

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

נוסף התלוי בהתנהגותו של בעל הדין לאור ידיעתו זו. לטעמי מרכיב נוסף זה צריך להיבחן לאור החובה לנהוג בתום לב דיוני, ובה יש להצדיק את הסטייה מ"כלל ההמצאה" הדווקני. מהו חוסר תום לב דיוני בהקשר דנן? לכך אפנה כעת... הפרת חובת תום הלב של בעל דין העומד על זכותו הדינית כי נפל פגם בהמצאת החלטה שניתנה בעניינו ולכן אין לפתוח במניין הימים, תבוא מקום בו הוכחה ידיעת בעל הדין המערער על מתן ההחלטה בעניינו, ואילו הוא נאחז בפגם בהמצאה, או אף עושה שימוש בפגם זה על מנת לקנות לו יתרון דיוני החורג מתכלית התקנות. התנהגותו זו עומדת בניגוד לחובתו מכוח עקרון תום הלב לפעול לשם בירור המחלוקת שנתגלעה בין הצדדים לצד זכויותיו הדיניות, וכן חובתו לפעול בהגינות וביושר כלפי בעלי הדין האחרים. על מנת להכווין באשר ליישום עקרון תום הלב הלכה למעשה, אעמוד על שלוש סיטואציות אפשריות אשר יעמידו את בעל הדין המערער כחסר תום לב... הסיטואציה השניה עניינה במקרה בו לא נעשה כל ניסיון המצאה או נעשה ניסיון המצאה פגום, מבלי שבעל הדין התנהג אקטיבית באופן חסר תום לב, כפי שפורט בפסקה הקודמת. חובת תום הלב בהקשר הנדון תיבחן לאור חלוק הזמן, שעה שבעל דין משתמש בפגם בהמצאה על מנת לזכות להארכת מועד זה פקטו (ראו: פרשת קלינגר וההפניות שם לעניין זה). כלומר, מקום בו הוכח כי בעל הדין המערער יושב על המדוכה למרות שידע על מתן פסק הדין וניסיון ההמצאה לידיו, והתמהמהותו נובעת למעשה מניסיון להשיג יתרון דיוני בדמות הארכת המועד להגשת הערעור. יש להבהיר לעניין זה כי הקביעה שבעל דין הפר את חובת תום הלב לאור חלוק הזמן כשלעצמו, תבוא רק בעקבות חלוק זמן משמעותי, היינו חריגה ניכרת מהתקופה הקבועה בתקנות לשם הגשת ערעור. זאת, מאחר שכאמור נקודת המוצא היא שאין פסול בעמידתו של בעל דין על זכותו נוכח הידיעה לכשעצמה. יתר על כן, הפרת חובת תום הלב תבוא, בנסיבות חריגות, מקום שאף לא היה ניסיון להמציא לידיו של בעל הדין את ההחלטה נשואת הערעור, ואילו בעל הדין המערער ידע על מתן ההחלטה והשתמש באי ההמצאה כאמתלה להגיש את הערעור לאחר פרק זמן ארוך במיוחד (ראו: פרשת סרביאן, שם נקבע כי השתהותו של המבקש במשך כארבע שנים חרף ידיעתו על מתן פסק-הדין עולה כדי חוסר תום-לב דיוני)... הסיטואציה השלישית עניינה במקרה בו נעשה ניסיון המצאה שהפגם הנעוץ בו הוא זניח (השוו לדוגמא: פרשת חסון, שם נדחתה טענה בדבר פגמים בהמצאה הואיל והם הוגדרו כמינוריים). כאמור איני סבורה כי יש להקל על מילוי מלוא ההוראות הקבועות לשם התקיימותה של המצאה. כרסום בהוראות לעניין ההמצאה, על-ידי קביעה שפגמים מסוימים אינם פוגעים בתוקפה יחטא לתכלית העומדת בבסיסה בדבר וודאות ויעילות הדיון, על מנת לקדם תכלית אחרת - ידיעת בעל הדין

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

המערער על מתן ההחלטה בעניינו. זאת מאחר שהעדפת ידיעתו של בעל הדין אינה מתיישבת עם האיזון שנערך בגדרן של התקנות בקביעת פרוצדורה ברורה שעם התקיימה תשתכלל מסירת כתבי בי-דין לכדי המצאה. לכן יישום עקרון תום הלב בהקשר הנדון יתבטא בעיקר בבחינת השימוש שבעל דין עושה בזכותו הדיונית לעמוד על כך שההחלטה נשואת הערעור לא הומצאה כדין, להבדיל מריכוך "פנימי" של ההוראות הקבועות בתקנות לצורך המצאת ההחלטה. יחד עם זאת, חזקה על בעל דין הטוען לפגם זניח בהמצאה כי הינו עומד על זכותו בחוסר תום לב. פגם זניח בהמצאה יבוא מקום בו נפלה טעות שהינה בגדר דקדוק על דרך מילויה של אחת מההוראות הקבועות בתקנות ואינו משליך כלל על הידיעה המלאה והברורה בדבר מתן פסק-הדין, תוכנו והמועד בו ביקש בעל-דין להמציא את פסק-הדין למשנהו. דוגמה לפגם כגון דא היא טעות באחד מהפרטים הקבועים [בתקנה 497א](#) לעניין "דף משלוח הפקסימיליה", כגון טעות בפרטיו של השולח אותה יכול המערער לברר על נקלה".

32. סבורני כי במקרה שלפנינו אין להעדיף את כלל הידיעה על כלל ההמצאה, זאת בשים לב לנסיבות הכוללות של המקרה: חילופי המייצגים בשלב מתקדם בהליך; בפרטי המייצגים בתיק בית משפט קמא לא סומנה כתובת הדואר האלקטרוני של בא כוח המערער לצורכי המצאה, והכתובת שסומנה למטרה זו היתה כתובת הדואר של המשרד; פרק הזמן הקצר יחסית של 13 ימים מהמועד האחרון להגשת ערעור, אם זה יימנה ממועד הצפיה.

33. על בסיס כל האמור אני קובע כי הערעור הוגש במועד.

34. כעת לעיצומו של הערעור.

כידוע, הליך הערעור לא נועד לשמש במה לדיון מבראשית בכל הטענות העובדתיות שנדונו והוכרעו על ידי הערכאה הדיונית.

המערערות מלינות על קביעות עובדתיות שקבע בית משפט קמא ועל המסקנות שגזר וגיבש מהן המושתתות בעיקר על הערכת מהימנות עדים. ערעור המעלה טענות ממין זה צריך להתגבר על משוכה גבוהה שכן הלכה ידועה ומושרשת היא, כי אין זה מדרכה של ערכאת הערעור להתערב בממצאי מהימנות ובקביעות עובדתיות של הערכאה הדיונית.

35. יחד עם זאת הפסיקה הכירה בארבעה חריגים, שכוחם יפה הן להליך האזרחי והן להליך הפלילי (ע"א 9226/17 ערן פולק נ' ALLIANZ VERSICHERUNGS – AG (28.7.2019)) ואלו פורטו במסגרת ע"פ 2439/10 פלוני נ' מדינת ישראל (6.6.2012), שם נפסק:

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

1 "ניתן להצביע על ארבעה חריגים עיקריים, אשר בכוחו של כל אחד
2 מהם להרחיב את הפתח לשיקול עצמאי יותר של ערכאת הערעור
3 בבחינת הממצאים העובדתיים. הראשון - כאשר מתבססים הממצאים
4 על מסמכים בכתב ולא על עדות בעל פה, שכן הן הערכאה המבררת
5 והן ערכאת הערעור מקבלות לפנייהן את המסמך כפי שהוא (וראו:
6 [ע"פ 398/89](#) מנצור נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו] (19.1.1994)); השני -
7 עניינו במקרים בו ממצאי הערכאה הדיונית מתבססים על שיקולים
8 טהורים שבהגיון, בנבדל משיקולי התרשמות או מערבוב בין שיקולי
9 התרשמות והיגיון (וראו: [ע"פ 6147/07](#) שמעון אביסידריס נ' מדינת
10 ישראל [פורסם בנבו] (2.7.2009)); השלישי - מקום בו נפלו טעויות
11 מהותיות בהערכת מהימנות העדויות על ידי הערכאה הדיונית.
12 טעויות שכאלה עניינן למשל התעלמות מסתירות בעדות היורדות
13 לשורשו של עניין או התעלמות מגורמים רלבנטיים להערכה של
14 משקל העדות (וראו: [ע"פ 4977/92 ג'ברין נ' מדינת ישראל, פ"ד מז\(2\)](#)
15 690); הרביעי – מצב בו הערכאה המבררת מסיקה מסקנות מהעובדות,
16 ובמיוחד כאשר אלה עומדות בליבת הבדיקה של מרכיבי העבירה
17 (וראו למשל: [ע"א 9784/05](#) עיריית תל אביב-יפו נ' עו"ד ידידיה גורן
18 [פורסם בנבו] (12.8.2009))."

19
20 ראו גם: ע"פ 8146/09 אלי אבשלום נ' מדינת ישראל (8.9.2011) שם צויין גם החריג הבא:

21
22 "כאשר הערכאה הדיונית התעלמה מסתירות מהותיות בעדות עליה
23 נסמכה או מסתירות בין העדות עליה נסמכה לבין עדויות אחרות
24 ([ע"פ 2977/06](#) פלוני נ' מדינת ישראל ([פורסם בנבו], 13.7.2008), בפסק
25 דינו של השופט לוי)."

26
27 כמו כן בע"פ 2977/06 פלוני נ' מדינת ישראל (17.3.2008) נכתב ביחס לאותו חריג נוסף כדלקמן:

28
29 "ערכאת הערעור רשאית להתערב בקביעות עובדתיות אף כאשר ישנן
30 סתירות בעדות היורדות לשורש העניין, אשר הערכאה הדיונית לא נתנה
31 דעתה להן, או כאשר מתגלה טעות מהותית בהערכת המהימנות ([ע"פ](#)
32 [4977/92 ג'ברין נ' מדינת ישראל, פ"ד מז\(2\)](#) 690 (1993), 696). חריג זה הינו,
33 למעשה, הרחבה של החריג המקורי לפיו רשאית ערכאת הערעור להתערב
34 מקום בו קביעה עובדתית הינה פסולה בתכלית. עם זאת, התערבות מסוג
35 זו עודנה חריג לכלל, ולא הכלל עצמו, ויש להפעילה במשורה ורק במקרים
36 יוצאי-הדופן המצדיקים זאת ([ע"א 271/85 אביטן נ' פירן – חברה לפיתוח](#)

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

והשקעות בע"מ, פ"ד מו(1) 257 (1991), 619; ע"א 445/82 חן נ' שטרית,
פ"ד לט(2) 617 (1985), 619; ע"פ 6643/05 מדינת ישראל נ' פלוני (נפורסם
בנבו, 3.7.2007).

נוכח ריבוי החריגים נפסק גם כי הלכה למעשה, הם יוצרים פתח כה נרחב להתערבות ערכאת הערעור
עד כדי כך שבמקרים המתאימים הכלל מתעמעם והחריגים הופכים להיות הכלל:

"יש הגורסים כי מרוב חריגים לא רואים את הכלל, ומאחר שכלל אי
ההתערבות ממילא נקוב ככברה, שמא ראוי לוותר עליו כליל. עוד
מוסיפים המבקרים כי ניתן להצביע על פסקי דין בהם בית המשפט
נכנס לעובי הקורה ובחן את ממצאי העובדה והמהימנות לגופם (גרוס
לעיל). לאור זאת, יש הגורסים כי השימוש בדוקטרינת אי ההתערבות
הוא שימוש רטורי בלבד, כאשר בפועל ערכאת הערעור מתערבת
בממצאים שבעובדה תוך טשטוש העובדה שנעשה שינוי בעובדות
שעל-יסודן ניתן פסק הדין (יעל ארידור בר-אילן "עובדות שנויות
במחלוקת" עיוני משפט כד 131, 204-202 (2000)...אכן, גלוי וידוע
כי יש מקרים שערכאת הערעור נכנסת לפני ולפנים לחומר הראיות
ומתערבת בממצאי עובדה ומהימנות (דוגמאות להתערבות ערכאת
ערעור ראו ע"פ 10049/03 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נט(1) 385
(2004); ע"א 1109/00 מזרחי נ' מנורה חברה לביטוח, פ"ד נו(2) 49
(2001); ע"א 7825/01 דאטא סיסטמס נ' בנק דיסקונט לישראל בע"מ,
פ"ד נח(5) 348 (2004); ע"א 2731/07 יוסף נ' חטאר (נפורסם בנבו),
29.3.2009 (להלן: עניין חטאר)...אין דרכה של ערכאת ערעור להתערב
בממצאי עובדה ומהימנות. זו תמציתו של כלל אי ההתערבות. כלל זה הוא
כחומר ביד היוצר בידי ערכאת הערעור, ברצותה משתמשת בו וברצותה
מוצאת את הדרכים והחריגים להתגבר עליו. כלל אי ההתערבות הוא אך
תחילת הדרך של ערכאת הערעור אך לא סופה. קיימת מעין תנועת מטוטלת
הסמויה מעינו של הקורא, בין כלל אי ההתערבות לבין בחינת ערכאת
הערעור את חומר הראיות שבפניה, וכאשר נמצא כי פסק הדין של הערכאה
הדיונית מעוגן בחומר הראיות, אזי נעשה שימוש בכלל. כלל אי ההתערבות
לא חוסם א-פריורי את דרכה של ערכאת הערעור מלבחון את חומר הראיות.
גם מקום בו ייכתב בפסק הדין של הערכאה המבררת כי בית המשפט האמין
לעד פלוני, אין זה סוף פסוק, אם וככל שהערכאה הדיונית לא תגבה את
התרשמותה בחומר הראיות או בהנמקה משכנעת. עמד על כך בית המשפט
בעניין חטאר: "אמירה סתמית לפיה ניתן אמון בעדותו של אחד על פני יתר
הראיות אין בה די כדי לשכנע בביסוס מסקנות והכרעות משפטיות. במקרה
דנן לא מצאתי בהכרעת הדין וגם לא בחומר הראיות נימוק ממשי להעדפת

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

עדותו של המשיב על פני עדויות אחרות שנשמעו, ובהן עדותו של המערער ועורך הדין בפניו נערך ההסכם, ועל פני ממצאים אובייקטיביים שאינם מתיישבים עם עדותו של המשיב בנקודה זו" (הדגשה הוספה – י.ע.)...מכאן, שלעיתים כלל אי ההתערבות הוא כלל "מצדיק תוצאה" יותר מאשר כלל "מכתיב תוצאה". דהיינו, כאשר הכרעת הדין ניצבת על פניה איתנה ומעוגנת בחומר הראיות, בית המשפט משתמש בדוקטרינת אי ההתערבות כדי לנמק ולהצדיק את אי התערבותו וכדי לחסוך במשאבים שיפוטניים הנדרשים לבחינה פרטנית וארכנית של מכלול הראיות בפסק הדין" (ראו: ע"פ 8146/09 אלי אבשלום נ' מדינת ישראל (8.9.2011)).

36. ניתן לסכם כי בהתאם לפסיקה דלעיל, למרות שערכאת הערעור אינה נוהגת להתערב בממצאי עובדה ומהימנות, כלל זה אינו חוסם א-פריורי את ערכאת הערעור מלבחון את חומר הראיות כאשר פסק הדין אינו מבסס הנמקה משכנעת להעדפת עדות אחת על פני יתר העדויות שבאו בפני הערכאה הדינית וכאשר מתגלה טעות מהותית בהערכת המהימנות.

37. נחזור לפסק הדין בענייננו ולפסקה המסכמת – סעי' 50 בה נכתב: "משקלן המצטבר של הראיות שתמכו באמיתות החתימה (חתימת המערערות על ההסכם, ס.ג.). בצירוף העדויות, גובר על משקלה של חוות דעת המומחה" (סעיף 50 לפסק דינו של בית משפט קמא). בהמשך מבהיר בית משפט קמא: "...כל אלו (המסמכים אשר צורפו לתצהיר עו"ד ח', ס.ג.). הובילו אותי למסקנה בדבר מהימנותו של העד עו"ד ח' בצירוף הראיות אשר הוגשו, ועל כן יש ליתן להן משקל רב יותר מאשר לחו"ד המומחה".

38. עינינו הרואות כי הכרעתו של בית משפט קמא התבססה על עדות יחידה של עו"ד ח' ועל המסמכים שצורפו לתצהירו, וכל אלו שכנעו אותו לאמץ באופן מלא את גרסת ח' ולהעדיפה על פני חוות דעתו המקצועית של מומחה בית המשפט, אותה היה מוכן לקבל ומצא אותה מהימנה, ואף נטה להכריע גורל התובענה על פיה, אלמלא אותה גרסה מאוחרת שהעלתה ההגנה, ואשר נסמכה בעיקר, אם לא בלבד, על עדות עו"ד ח'.

39. אולם בחינה של אותה עדות, בשים לב גם למועד בו הוצגה לרבות הגרסה המאוחרת הכלולה בה והשונה מגרסת ההגנה המקורית, אף הסותרת אותה (עסקה בתמורה לעומת מתנה) מגלה כי היא מעוררת תהיות משמעותיות, חוסר עקביות ושאלות רבות שנותרו פתוחות מבלי שבא עליהן מענה משכנע. להבנתי תהיות אלה פוגמות בעדות עו"ד ח' באופן שלא ניתן לבסס על פיה קביעה הסותרת את גרסת התביעה הנתמכת ללא ספק באופן חד וברור בחוות דעת מומחה בית משפט, אשר נחקר נגדית ונמצא מהימן בעיני בית משפט ולאחר שעדותו לא נתערעה. העדר התייחסות של בית משפט קמא לאותן תהיות, לחוסר העקביות ולהעדר תשובות לשאלות רבות אותן מעוררת אותה עדות, אליהן אתייחס בהמשך ובהרחבה, הובילו אותי למסקנה כי שגה בית משפט קמא בהערכת מהימנות עד ההגנה עו"ד ח', וכן שגה שעה שהעדיפה על פני ראיות התביעה לרבות חוות דעת המומחה שמינה וכי שגיאה זו מצדיקה את התערבותנו. על כך יש להוסיף כי במהלך עדותו של עו"ד ח' בה נשלף באופן מפתיע **העתק צילומי** של יפוי כח מטעם ו', מבלי להציג את המקור, משלטענתו זה נשרף מהלך השריפה שהיתה במשרדו, וזה (ההעתק הצילומי) כלל לא הוצג לבדיקת מומחה כתב היד, שכן את

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

חוות דעתו הוא ערך בהתאם למחלוקת שהיתה בין הצדדים ביחס לחתימת המערערות הנטענת על הסכם המתנה בטרם הועלתה גרסת ההגנה המאוחרת. אגב, משהזדמן ל-ו' להתייחס לגרסה מאוחרת זו בדבר הסכם בעל פה לקבלת תמורה, היא הכחישה שחתמה על יפוי כח זה, אך חתימתה כלל לא נבדקה, ונראה גם כי הצגת העתק צילומי מקשה על ביצוע בדיקה לעומת מסמך מקור.

עוד שוכנעתי כי יש להתערב בהסקת מסקנות מעובדות ונסיבות שונות שהתבררו לפני בית משפט קמא, וכידוע, הכלל של 'אי התערבות' אינו חל לגבי התערבות במסקנות משפטיות הנובעות מן הממצאים העובדתיים (ראו: ע"א 5293/90 **בנק הפועלים בע"מ נ' שאול רחמים בע"מ** פ"ד 52(3), 240, 249-250 (1993)). הדברים אמורים במיוחד מקום וסבורני כי יישום נכון של נטלי הראיה ונטלי השכנוע והמסקנות המתחייבות מהם, ובעיקר ביחס לליבת המחלוקת – אותנטיות הסכם המתנה והחתימות שעליו, מוביל לתוצאה שונה מזו אליה הגיע בית משפט קמא.

40. ואלה הן הסוגיות המרכזיות עליהן אתעכב בגדרי הדיון:

א. הראשונה, האם גרסת בן המשיב בדבר קיומו של הסכם שערך אביו עם המערערות, לפיו "ויתרו" המערערות על זכויותיהן תמורת תשלום מסוים (5,000 ₪) מהווה הרחבת חזית אסורה, כטענת המערערות, אם לאו?

ב. נטלי הראיה וההוכחה בטענת זיוף ומעמדה של חוות דעת מומחה בית משפט שמונה לבחינת החתימות, בשים לב למהלך הדברים לפני בית משפט קמא ועדותו של המומחה לפניו.

ג. האם "הראיות הנגדיות"/"הראיות החיצוניות" עליהן נשענה גרסת ההגנה המאוחרת אכן משכנעות וניתן לבסס על פיהן קביעה לפיה יש להעדיף על פני גרסת התביעה וקביעות המומחה?

41. כפי שאפרט להלן, לו עמדתי תישמע הרי שדין הערעור להתקבל, זאת ממספר טעמים:

א. מן הראוי לשוב ולציין עובדה חשובה זו: בית משפט קמא מצא לאמץ את עדותו של עו"ד ח', בעיקר משום המסמכים שצורפו לתצהירו. אלא שלהבנתי, לא ניתן לייחס למסמכים אלה משקל שבעטיו ניתן להעדיף עדות זו על עדות המומחה ומסקנותיו החדות והברורות שלא נתערערו מהלך חקירתו הנגדית.

לדעתי עדות אשר מעלה לאורכה ורוחבה שאלות ותהיות, וכך היתה עדותו של עו"ד ח', אינה מהווה משקל נגד לעדותו האמינה של מומחה בית משפט, הזוכה ממילא ומעצם מינויו על ידי בית משפט לעדיפות ברורה על פני עדויות אחרות. הדברים אמורים ביתר שאת, כאשר בית משפט קמא התרשם לטובה ממקצועיותו הרבה של המומחה ומעדותו לפניו.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

אין צורך להכביר מילים בדבר עדיפותו של עד מומחה על פני עד "רגיל" לנוכח "הערך המוסף" אותו הוא מביא עמו. בעוד שהראשון מעיד רק על עובדות שבידיעתו האישית, השני מעיד גם על בסיס הערכות הנלמדות מתוך השכלתו, ידיעותיו, ניסיונו המקצועי, ומומחיותו בתחום עליו נתבקש לחוות דעתו. יתר על כן הניטרליות של עד מומחה אינה עומדת כלל בספק, להוציא מקרים חריגים, והדבר מעצים עוד את יתרונו ויחודו של עד זה על פני כל יתר העדים. אומנם נכון כי אותו ערך מוסף הנובע ממומחיות העד אינו בבחינת נתון שאין להרהר אחריו, אולם במקרה שלנו בית משפט קמא התרשם ממקצועיות עד זה כאשר קביעותיו בחוות הדעת לא נסתרו במסגרת שאלות הבהרה ובהמשך בעקבות חקירתו הנגדית.

ב. המועד בו הועלתה גרסת ההגנה המאוחרת ודרך העלאתה.

ג. לא נעלמה מעיני קביעת בית משפט קמא כי עדויות התביעה (עדות המערערות) לא הותירו רושם טוב, משום שהכחישו באפן עקבי וגורף חתימתן על כל מסמך שהוצג לפניו מהלך חקירתו הנגדית. אולם סבורני כי לא היה די בכך כדי להעדיף על פניהן עדות עו"ד ח', ולבטל מכוחן את חוות דעת המומחה, קביעותיו ועדותו המהימנה. אמנם המערערות, שתיהן בגיל מתקדם, הכחישו באופן גורף וללא כל אבחנה, חתימתן על כל מסמך שהוצג לפניו, במהלך חקירתו הנגדית, אולם לא די בכך כדי לפגום בגרסה הגרעינית אשר נותרה איתנה לכל אורך הדרך, לפיה הן לא ויתרו על זכויותיהן, לא חתמו על ההסכם ולא העניקו למשיב את זכויותיהן בחלקה.

42. עם זאת מצאתי לדחות את הטענה בדבר שינוי החזית והרחבת היריעה, משהועלתה באיחור רב. בא כוח המערערות לא התנגד לשינוי החזית והרחבת היריעה כאשר ההתנגדות המפורשת הראשונה הועלתה בשלב הסיכומים ונטענה על-ידי בא כוח החדש של המערערות. אני ער לכך כי בא כוח המערערות התנגד להארכת המועד להגשת תצהירי בן המשיב, להגשת המסמכים שצורפו לתצהירו, ולהגשת תצהירה של ע'. עם זאת אותן התנגדויות היו מטעמים אחרים (איחור במועד ההגשה, הגשת מסמכים שלא באמצעות עורכייה וכיוצא בזה) ולא מחמת הרחבת חזית אסורה.

אין משמעות הדבר כי בשקילת גרסת ההגנה המאוחרת, שהועלתה בחלוף כשלוש שנים מתחילת ההליכים לפני בית משפט קמא, וזכרה לא עלה בכתב ההגנה או הדיונים שהתקיימו עד לאותו שלב, אין לזקוף לחובת ההגנה מועד ודרך העלאתה. אדגיש כי גרסת ההגנה המאוחרת אינה תואמת את הסכם המתנה בו צידדה לפיו הוויתור היה ללא תמורה, בעוד שעל פי הגרסה המאוחרת ועל אף האמור בהסכם המתנה, סוכם בין המשיב לאחיותיו כי ישלם לכל אחת מהן 5,000 ₪ בתמורה לויתור. ברי, כי גם גרסתו של עו"ד ח' בדבר פניית המערערות אליו על מנת שייצגו בתביעה או בדרישה לתשלום הסך של 5,000 ₪, אף היא לא נטענה קודם והיא לא מתיישבת עם הסכם המתנה הנטען.

43. אפתח את הדיון בסוגיית שינוי החזית והרחבת היריעה. לאחר מכן אציג את המסגרת הנורמטיבית הכללית של נטלי הראייה והשכנוע בטענת זיוף הסכם, ואיישם את הכללים על המקרה דנן.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

גרסת ההגנה המאוחרת, שינוי חזית והרחבת היריעה :

44. הגבול בין יריעת מחלוקת רחבה ומפורטת יותר במסגרת כתב התביעה או ההגנה לבין פירוט מצומצם יותר הינו גמיש. עם זאת סבורני כי בעצם הגשת תצהירי בן המשיב היה משום שינוי של יסודות סיפור המעשה, ובהרחבת יריעת המחלוקת אל מחוץ לגבולות קו ההגנה של המשיב.

ודוק, הארכה אותה אישר בית משפט קמא להגשת תצהירי ההגנה לטובת חיפוש ראיות ואסמכתאות נוספות, אינה מהווה אישור לשינוי חזית ולהרחבת העובדות המופיעות בכתב ההגנה.

45. אין כל ספק כי הבקשה לרישום הערת האזהרה על-ידי המשיב התבססה אך על הסכם המתנה ללא תמורה, ואף בכתב הגנתו נסמך זה על התחייבות המערערות בכתב לכאורה להעביר לו חלק מזכויותיהן בחלקה במתנה וללא תמורה. אם כן, טענה מאוחרת שנטענת על-ידי גורם שכלל לא היה צד להסכם הנטען בין הצדדים – בן המשיב, שאינו בעל ידיעה אישית על נסיבות עריכתו, בדבר תניה חיצונית להסכם בכתב שניתנה בעל-פה, אינה יכולה לעמוד, והיא מוסיפה עובדות חדשות שיש בהן כדי שינוי חזית של ממש.

בהקשר האמור נפנה לעדות בן המשיב שאישר כי אין לו ידיעה אישית בדבר תוכנם ונסיבות עריכתם של ההסכם בעל-פה או הסכם המתנה בכתב, ואף הגדיל לעשות משהצהיר כי גם למשיב לא הייתה ידיעה אישית על אותם הסכמים, אף לא על ההסכם בכתב עליו נסמך כתב ההגנה של המשיב ובקשתו לרישום הערת אזהרה. לשיטתו רק לסבו (אביו של המשיב) אשר נפטר בשנת 2010 ולא נטל כל חלק בהליך שהתנהל בפני בית משפט קמא, יש ידיעה אישית על נסיבות עריכת ההסכמים.

ראו לעניין זה עדות בן המשיב בפני בית משפט קמא שם מסר :

ש..." ואתה לא שמענת אף פעם שהדודות שלך מבקשות 5,000 ₪ עד שלא

מצאת את המכתב של עו"ד ח'?

ת: לא שמעתי...

ש... אני אומר לך שאבא שלך בכלל לא ידע על הסכם של '98?

ת: הוא לא ידע. היה סבא שלי.

ש: אבל הוא לא ידע?

ת: אני לא יודע.

ש: אז מי אמר לכם על ההסכם הזה, עורך הדין סיפר לכם, עו"ד אבו ריא סיפר

לכם על החלקים?

ת: כן, מה שמגיע לנו, מגיע לנו... " (עמ' 153-155 לפרוט').

46. לא ניתן אף לומר כי מדובר בטענות הגנה עובדתיות שלא היו ידועות למשיב בעת עריכת כתב הגנתו ואשר התגלו במועד מאוחר יותר (רע"א 1590/14 פלוני נ' קרנית הקרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים). המשיב אמור היה לדעת פרטי ההתקשרות עם אחיותיו, ההתחייבויות שכל אחד מהם נטל על עצמו, כי מדובר בעסקה בתמורה ולא במתנה, וכי על אף ההסכם בכתב, סוכם ביניהם אחרת. חרף זאת, המשיב ובמשך כשלוש שנים

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

ממועד הגשת התביעה כנגדו, הציג גרסה חדשה וברורה, השונה מהמאחרת, לפיה הסכם המתנה לגביו טענו המערערות כי הוא מזויף, משקף באופן מלא את ההסכמות ביניהם.

47. עוד אל לנו לשכוח כי אותו הסכם בעל-פה ואותן אסמכתאות חדשות המעידות עליו, "נתגלו" בארגון שהיה בבית המשיב, ולא בבית בנו, ועל כן לא ברור מדוע המשיב לא היה יכול להתייחס לאותם מסמכים שהיו לכאורה מונחים בביתו, עוד במסגרת כתב ההגנה. בהקשר זה אדגיש גם הפעם, כי מינוי אפוטרופוס למשיב בשנת 2016, אינו מסביר הסיבה מדוע לא הועלתה הטענה קודם, ואין בו כשלעצמו כדי להצדיק כל הקלה עם המשיב במישור הראייתי.

חשוב לזכור, כי כתב ההגנה הוגש בשנת 2013 ומינוי אפוטרופוס למשיב נעשה בשנת 2016. יש אף להדגיש כי המשיב לא הוכרז כפסול דין, ועל כן לא היתה כל מניעה להעידו והימנעותו מלעשות כן נזקפת היא לחובתו.

בעניין זה קבע בית משפט קמא כדלקמן:

"...יודגש כי אין לדעת באיזה שלב בהליך דנן טרם החלטת ביה"ד השרעי, כושרו המנטלי של הנתבע כבר לא היה במיטבו, מדובר בהידרדרות נמשכת במצבו שהחלה אי-שם במהלך ההליך דנן ואולי אף לפניו, ועל כן בהחלטתי בדיון מיום 26.10.16, לאחר שבן הנתבע ביקש לאפשר ולתת לו מתוקף תפקידו כאפוטרופוס, זמן נוסף כדי לחפש מסמכים היסטוריים נוספים לחיזוק גירסתו של אביו, ציינתי כי למרות שהבקשה גורמת למעשה להליך להימשך יתר על המידה ברם לאור הנסיבות החדשות בדבר הפיכת הנתבע ל'אדם שמונה לו אפוטרופוס', מצב שכאמור יתכן והחל עוד בשלביו המוקדמים של ההליך דנן, ויתכן שבשל כך נמנע מהנתבע עצמו להמציא את אותם מסמכים ככל וקיימים..."

לטעמי, ככל שבדעת ההגנה היה לטעון כי המשיב איבד את כושרו המנטלי שלוש שנים לפני החלטת המינוי של בית הדין השרעי, היה עליה להוכיח זאת באמצעות ראיות מתאימות ומשכנעות, דבר שלא נעשה. על כן לא היה מקום לאותן הנחות שהניח בית משפט קמא על אודות "כושרו המנטלי" של הנתבע, כי זה "לא היה במיטבו" במהלך ההליך לפניו, וכי "מדובר בהידרדרות נמשכת במצבו שהחלה אי שם במהלך ההליך דנן ואולי אף לפניו" ונראה כי הנחות אלה שהניח בית משפט קמא, השליכו במישורין על הכרעתו והעדפתו גרסת ההגנה המאוחרת.

48. למרות כל האמור לא ניתן להתעלם מהעובדה הפשוטה לפיה בא כוחן הקודם של המערערות, לא התנגד לשינוי החזית והרחבת היריעה ולמעשה אישר אותה מכללא, והטענה הראשונה בדבר שינוי חזית נטענה על-ידי בא כוח המערערות – בדיון ההוכחות האחרון שנערך ביום 14.3.2018, וההתנגדות המפורשת הראשונה לעצם הרחבת החזית נטענה על ידי בא כוחם החדש של המערערות בשלב הסיכומים.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

49. על כן מצאתי לדחות את טענת המערערות להרחבת חזית אסורה.

למרות האמור, התהיות אשר עלו בפרק זה בדבר השינוי המאוחר של גרסת ההגנה, סבירותה, ועדות מפי השמועה רלוונטיים גם להמשך הדיון, בייחוד בשקילת שתי הגרסאות, זו מול זו, והעדפת האחת על פני השנייה על פי סבירותה בהתאם למאזן ההסתברויות במשפט האזרחי והחלתו על ענייננו.

המסגרת הנורמטיבית – נטלי הבאת הראייה :

50. בת.א. (י-ם) 2307/00 **הוד קדושתו הפטריארך היווני אורתודוכסי נ' יעקב רבינוביץ'**, עמ' 13-15 [פורסם בנאגרים המקוונים] (23.12.2013) נערכה סקירה מקיפה לעניין מושכלות היסוד ביחס לנטל השכנוע, חובת הראייה וטענת המרמה בעסקת מקרקעין :

"...המונח האחד הוא נטל השכנוע, המבטא את החובה העיקרית המוטלת על בעל-דין להוכיח את טענותיו כלפי יריבו, במאזן ההסתברויות, היא מידת ההוכחה החלה במישור האזרחי, כאשר אי עמידה בה – משמעה דחיית טענותיו...מונח זה מכונה בפסיקה לעיתים כנטל ההוכחה או החובה מספר אחד...על-פי רוב, נטל זה קבוע ואינו עובר משכמו של בעל-הדין לשכם יריבו...הקביעה מי מבעלי-הדין נושא בנטל השכנוע נעשית על בסיסם של שני כללים יסודיים: האחד – המוציא מחברו עליו הראייה והשני – דיני הראיות הולכים אחרי הדין המהותי, הן לעניין הוכחת יסודות העילה / הגנה והן לעניין הפרכתן של חזקות...המונח השני הוא נטל הבאת הראיות, המבטא את החובה המשנית הנלווית לנטל השכנוע. נטל דיוני זה, משמעו החובה להביא עדות ונועד להבהיר לצדדים מי מהם צריך לפתוח בהבאת הראיות ומהי כמות ההוכחה שעל הצד להמציא לפני בית-המשפט בטרם תעבור החובה לצד השני. אם נטל השכנוע מוטל על התובע, גם נטל הבאת הראיות מוטל בתחילה עליו, אולם הוא עשוי לעבור ליריבו – הנתבע, זאת לאחר שעמד בנטל והביא ראיות במידה הדרושה כדי להוכיח את טענתו, כדי שזה יביא ראיות מצדו במטרה להוכיח את טענתו ולהפריך את טענות התובע...יוער, כי מקום בו מדובר בעובדה בעלת יסוד שלילי, לצורך עמידה בנטל הבאת הראיות לשם העברתו אל הצד שכנגד, ניתן להסתפק בכמות פחותה של ראיות...אם כן, הכלל הוא, כי "...נטל הבאת הראיות אינו גוזר את גורל ההכרעה במשפט, אלא רק את מהלכו של המשפט ומכאן שהצד האחר אשר אינו נושא בנטל השכנוע, עשוי לזכות במשפט גם אם לא עמד בנטל הבאת הראיות אם בית-המשפט לא שוכנע כי הראיות שהביא הצד הראשון מבססות את טענתו במידת הוודאות הדרושה לשם עמידה בנטל השכנוע...הנה כי כן, נטל השכנוע להוכחת טענה מסוימת

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

מוטל על הצד שהטענה מקדמת את עניינו במשפט כאשר הכלל הבסיסי הנו המוציא מחברו. עם זאת ומתוך מבט קרוב לענייננו, בסכסוך על זכויות במקרקעין, לא די בכך שהתובע הוא מבקש הסעד בכדי להטיל עליו את נטל השכנוע, שכן "...כאשר אדם ידוע כבעליה של חלקת קרקע וחברו טוען שהוא קנה אותה ממנו, החבר הוא הטוען לשינוי המצב הקיים ועליו לשאת בנטל הראייה"... לפיכך נקבע כי נטל השכנוע מוטל על הטוען להצהרה בדבר תוקפה של עסקת מקרקעין שערך... ודוקו, כאשר צד טוען טענת מרמה או זיוף מוטל עליו נטל השכנוע להוכחת טענתו, בין אם מדובר בתובע או בנתבע... במקום בו נטען על-ידי תובע כי מסמך הנחזה להיות חתום על ידו, מזויף ואיננו אמיתי ולעניין זה אין הבדל בין טענת זיוף לבין טענה למרמה בשימוש בחותמות ללא הרשאה ועל-ידי גורם אחר... אין בעובדה כי הטענה נטענה על-ידי התובע כדי להטיל עליו את נטל השכנוע שכן בטענה שהובאה אין יותר מאשר הכחשה באמיתות המסמך... מכאן, כי הנטל על הטוען לאמיתות... עם זאת יוטעם, כ השאלה, אם הרים בעל-דין את נטל השכנוע המוטל עליו נבחנת בתום הדיון כולו ובית-המשפט ישיב לשאלה על-פי כלל הראיות שהובאו לפניו ואין נפקא מינה מיהו בעל-הדין שהביאם ועל בסיס הערכת מהימנותם של הראיות וקביעת משקלן. חשיבות נטל השכנוע היא בכך, שאם בסוף הדיון העריך בית-המשפט שהראיות שהביאו הצדדים שקולות ומאוזנות, כי אז יוכרע הדין לרעת הצד הנושא בנטל השכנוע...".

51. עמדתי על כך עוד במסגרת ה"פ (חי') 16421-06-15 **אחמד זרקאוי נ' ע'אלב זרקאוי**, עמ' 9 [פורסם במאגרים המקוונים] (27.4.2017):

"...ההלכה הפסוקה מורה כי נטל השכנוע לגבי אמיתות החתימה על מסמך מוטל על כתפי מציג המסמך והמבקש לייחס לו תוצאות מחייבות, ובמקרה שלנו-פלטינוס. וכך נפסק: "...הווי אומר, כאשר מתגלעת מחלוקת בכגון דא, אין די במסמך עצמו כדי ללמד, ולו לכאורה, מיהו החתום עליו, והצד אשר עליו מוטל נטל השכנוע חייב להניח נדבכים ראיתיים נוספים, אשר ביחד עם המסמך יהיה בהם די כדי להרים את הנטל האמור. מכיוון שכך, אין לקבל את התיזה לפיה בעצם הגשת המסמך הרים הבנק את הנטל להראות, כי לכאורה החתימה המופיעה בו שייכת למשיבה השלישית. בהסכמת המשיבה השלישית ובא כוחה להגשת המסמך אין כדי לשנות מצב דברים זה. דברים ברוח זו אומר המלומד הרנון, בספרו הנ"ל, בעמ' 144: "...כאשר תובע מסתמך על מסמך והנתבע מכחיש את חתימתו, על התובע להוכיח את אמיתות המסמך, גם אם

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

הנתבע אינו חוזר ומכחיש זאת בעת הגשת המסמך כראיה" (ע"א 5293/90 בנק הפועלים בע"מ נ' שאול רחמים בע"מ, פ"ד מז (3), 240, 262 (29.6.1993)... נטל השכנוע במשפט האזרחי מבטא את החובה העיקרית המוטלת על בעל דין להוכיח את טענותיו כלפי יריבו, כאשר אי עמידה בה משמעה דחיית הטענות. נטל השכנוע פורש בהלכה הפסוקה כך שבעל הדיון, שנושא בו, "חייב להוכיח את העובדה השנויה במחלוקת ואשר הוכחה מהווה תנאי לזכייתו במשפט, כך שאם לא ישכיל להוכיחה, תיפול ההכרעה בגינה לרעתו" ... מידת ההוכחה הנוהגת במשפט האזרחי היא "הטיית מאזן ההסתברויות" לזכותו של הנושא בנטל השכנוע, כאשר ה"שקילות" ברמת הוודאות של שתי גרסאות נוגדות, פועלות לחובתו של הנושא בנטל השכנוע [יעקב קדמי על הראיות חלק רביעי, 1720 (מהדורה משולבת ומעודכנת, 2009)]...

52. מן הכלל אל הפרט.

53. בענייננו המערערות טענו לעובדה בעלת יסוד שלילי – החתימות המופיעות על הסכם המתנה ללא תמורה אינן חתימותיהן והן זויפו על-ידי המשיב. אם כן נדמה כי די היה בתצהירי עדותן הראשית בכדי להעביר את נטל הראיה לשכמי המשיב להוכחת טענתו בדבר אמיתות ההסכם.

54. אני ער לקביעות בית משפט קמא לפיהן עדות המערערות לא היתה מהימנת: "לסיכום העולה מהעדויות והסתירות לעיל, כי התובעות אינן מזהות בעצמן את חתימותיהן על התצהירים אשר הוגשו מטעמן ורק כאשר בא כוחן "מאשר" להן כי מדובר בחתימותיהן הן מוכנות "להודות" שמדובר בחתימותיהן...אף לא ברור האם התובעות אכן ויתרו על חלקן בחלקות אחרות שכן הן סותרות את עצמן לעניין זה ואף העדויות סותרות".

55. אלא שעמדתי שונה ולדידי מעיון בחקירותיהן הנגדיות של המערערות לא ניתן להסיק דבר, לחיוב או לשלילה, מאחר ועדותן התאפיינה בהכחשה גורפת של כלל המסמכים שהוצגו להן. נדמה היה כי לשיטתן כלל המסמכים שהוצגו לעיון, וביניהם גם תצהירי עדותן הראשית, לא נשאו את חתימותיהן.

לצד האמור גרסתן לפיה הן לא חתמו על הסכם המתנה ולא התכוונו להעביר את הבעלות בחלקה למשיב ללא תמורה, נותרה איתנה ולא נסתרה בחקירתן הנגדיות.

ראו עדות המערערות 1 – ו' :

ש: את כותבת בתצהיר שמצד אחד את הסכמת לגבי החלקות האחרות על הסכם חלוקה, מצד שני אבא שלך זייף את החתימות שלך. זה נכון או לא נכון?

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

1 ת: אם אנחנו לא חתמנו אז זה מזויף.

2 ש: אבל את אומרת שהסכמתן על הסכם החלוקה.

3 ת: הוא לקח חלקות אחרות ונתן לנו אחת ליד השני.

4 ש: אז לגבי החלקות האחרות – למה אביך היה צריך לזייף אם הסכמתן?

5 ת: לא יודעת...

6 ש:.... אני מציג לך את חוזה המכר נשוא התביעה.

7 ת: אין הסכמים ביני לבין וחיד.

8 ש: השאלה שלי אחרת – האם את מכירה את המסמך הזה?

9 ת: לא מכירה.

10 ש: לא ראית אותו אף פעם?

11 ת: לא.

12 ש: מתי ראית אותו פעם ראשונה?

13 ת: ביום שעשה לנו זיוף.

14 ש: אז את כן מכירה את המסמך הזה?

15 ת: מה זה הנייר הזאת? זיוף. לא עשיתי ביני לבין ו' שום הסכם.

16 ש: את מכירה את המסמך הזה שאת טוענת שהוא מזויף?

17 ת: לא.

18 ש: אף פעם לא ראית את המסמך הזה?

19 ת: לא.

20 ש: אז איך את מדברת על המסמך הזה ומצרפת אותו לתצהיר שלך אם לא

21 ראית אותו אף פעם?

22 ת: כל מה שמזויף לא מבינה בו..." (עמ' 89 , עמ' 94-95 לפרוט').

24 ראו גם עדות המערערת 2 – ח':

25 ש:לאיזה זיוף את לא מסכימה?

26 ת: אבא שלי זייף, מכר את האדמות וזייף.

27 ש: את יכולה להראות לי מסמך אחד שאת טוענת שאביך זייף? אם את אומרת

28 את זה, סימן שראית מסמך מזויף.

29 ת: בטח, יש חתימות מזויפות.

30 ש: איזה מסמך את זוכרת שהוא זייף? לא מדבר על ההסכם.

31 ת: כל אדמה שהוא מכר הוא זייף שם...

32 ש:...אז למה את לא תובעת גם לגבי האדמות האחרות שהוא זייף?

33 ת: בגלל שהוא אבא שלי ולא תבעתי אותו..." (עמ' 80-81 לפרוט').

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

56. בנוסף לטענות המערערות בתצהירי העדות הראשית ולעדוּתן אשר אינה תורמת דבר לחיוב או לשלילה, ניצבת חוות דעת מטעם מומחה ניטרלי שמונה על-ידי בית משפט קמא אשר קבע ברמת וודאות גבוהה כי חתימות המערערות על גבי ההסכם זויפו, וכאמור בית משפט קמא התרשם ממקצועיותו של המומחה, וממצאיו לא נסתרו בשאלות ההבהרה או בחקירתו הנגדית.

57. בנסיבות דנן, נטל הראייה עבר לפתחו של המשיב הטוען כי המערערות חתמו על ההסכם בכתב והסכימו לתנאיו. זאת בייחוד שעה שהצדדים לא נהגו לפי ההסכם, שכן המערערות ואחיותיהן נמנעו מלהעביר לאחיהן המשיב את הזכויות שהוקנו לו לכאורה במסגרת ההסכם משנת 1998 על דרך שינוי הרישום בלשכת רישום המקרקעין, למצער עד למועד הגשת התובענה ההצהרתית בשנת 2013. כמו כן בשונה מהסכם המתנה שבכתב, הצדדים לא העלו על הכתב הסכמות מאוחרות בדבר תשלום של 5,000 ₪ כנגד וויתור המערערות על זכויותיהן בחלקה, והדעת נותנת כי מקום וערכו הסכמים בכתב, כך היו אמורים לנהוג ביחס להסכם מאוחר, במיוחד משזה משנה את ההסכמות שנערכו בכתב.

58. כפי שיפורט להלן, לא עלה בידי המשיב להרים את הנטל המוגבר הרובץ לפתחו.

59. כאמור, מעדותו של בן המשיב עלה באופן ברור כי אין לו ידיעה אישית על מערכת הנסיבות שהובילה לעריכת הסכם המתנה או ההסכם בעל-פה או לתוכנם. בן המשיב אף טען כי גם למשיב לא הייתה ידיעה אישית, לשיטתו רק סבו – אביה של המערערות שנפטר בשנת 2010 הכיר את נסיבות עריכת אותם הסכמים מוכחשים. בנוסף, אין לבן המשיב ידיעה אישית היכן מצויים אותם חלקים (400 מ"ר) שהוענקו כביכול במתנה לאביו, ביחס לכלל החלקה של המערערות (1,190.75 מ"ר לערך לכל אחת).

ראו לעניין זה עדות בן המשיב:

ש: עד לפני 2016 שהתחלת להתעניין בתיקים של אבין, לא ידעת כלום

מכלום?

ת: כן.

ש: אבין לא סיפר לך כלום?

ת: לא.

ש: וגם לא סבא שלך?

ת: נכון...

ש: נכון שהדודות שלך הגישו את התביעה כדי להתנגד ל-400 מ' שאבא שלך

מבקש אותם?

ת: כן.

ש: שאר האחיות לא עשו כלום?

ת: כן.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

ש: אם לא עשו כלום, אז מדוע לא רשמת את שאר החלקים בטאבו, אלא שיתר
האחיות לא התנגדו אליהם והשארית זאת בתור הערת אזהרה?
ת: מתי שנגמור את התביעה, נעשה הכל בטאבו בבת אחת...
ש: אתה ידעת שכל החלקה הזו, חלקה 13, היא של סבא שלך ואבא שלך?
ת: כן ידעתי.
ש: וכי מגיע לכם זכויות בחלקה הזו, נכון?
ת: ידעתי שמגיעים זכויות.
ש: ואתה רואה שבניינים קמים על אדמות אלו, פעם זה בונה?
ת: אף אחד מאלו שבנו אין להם היתר בנייה.
ש: ואתה יודע שהם בונים על החלקה שלכם?
ת: כן.
ש: ואתה לא קמת ומחית?
ת: היה לי אבא, היה לי סבא.
ש: מתי סבך נפטר?
ת: בשנת 2010.
ש: ואביך לא תפקד ואתה נשאר האדם הרענן הצעיר למה לא הגשת צו
מניעה, צו הריסה, צו סילוק על הזכויות שלכם?
ת: אני לא ידעתי איפה שלי ואיפה לא שלי. יש הרבה בניינים. לא ידעתי
איפה החלק הספציפי שלי...
ש: אני אומר לך שאבא שלך בכלל לא ידע על הסכם של 98?
ת: הוא לא ידע. היה סבא שלי.
ש: אבל הוא לא ידע?
ת: אני לא יודע.
ש: אז מי אמר לכם על ההסכם הזה, עורך הדין סיפר לכם, עו"ד אבו ריא סיפר
לכם על החלקים?
ת: כן, מה שמגיע לנו, מגיע לנו.
ש: זאת אומרת, עד שלא נפגשתם עם עו"ד אבו ריא לא ידעתם כלל שיש לכם
חלקים באדמות?
ת: יש בשם אבא שלי.
ש: אבל לא ידעתם?
ת: ידענו שיש כמה דונמים שם, אבל איפה זה ופרטים את זה לא ידענו.
ש: החלקים שאתה תובע מדודות שלך, יש מצב שאבא שלך מכר את זה ואתה
לא ידעת על המכירה ואז חשבת שזה מגיע לכם?
ת: לא יודע, יכול להיות...

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

1 ...ש: מי מחזיק בחלקה שאתה לא מצביע עליה, בשארית האדמה שמסומנת

2 באדום?

3 ת: זה החלקה נמכרה, למישהו, יש בעיות עליה

4 ש: מי מחזיק בחלקה הזאת?

5 ת: אף אחד, אני לא יודע איפה החלקה שלי... " (עמ' 149-155 לפרוט').

6
7 הווה אומר, עדות בן המשיב אשר היוותה את "יריית הפתיחה" לקו ההגנה החדש של המשיב, מבוססת
8 על עדות מפי השמועה ולא על ידיעה אישית, בדבר הסכם המתנה או ההסכם החדש בעל-פה.

9
10 60. שנית, על אף שבית משפט קמא התרשם לטובה ממהימנותו של עו"ד ח', מרבית האסמכתאות שנועדו
11 לתמוך בעדותו לא היו משכנעות, ועלו תהיות ממשיות מטיעונים מסוימים המצויים בלב עדותו. על כל אלו
12 אעמוד בהרחבה להלן וביתר פירוט.

13
14 61. אך בטרם אפנה להצגת הפגמים שנפלו בעדות עו"ד ח', אתייחס למשקל ולאופן בו יש לבחון עדות של
15 עד שהינו בעל עבר פלילי.

16 בעניינינו, בא כוח המערערות הציג מספר כתבי אישום, הכרעות דין מרשיעות וגזרי דין שהתקבלו
17 בעניינו של עו"ד ח'.

18
19 בעניין זה קבע בית משפט קמא בעמוד 13 לפסק דינו כדלקמן: "אגב, ללא כל קשר להתרשמותי
20 האישית מהעד, שהייתה בזמן אמת בשנת 2017, בחיפוש שערכתי ב'נט המשפט' התברר שאכן עו"ד ח'
21 הורשע בפלילים אך בפס"ד בערעורו מחודש 10/18 ביהמ"ש קיבל את ערעורו וזיכה את עו"ד ח' מכל
22 האישומים!"

23
24 אכן ב-25.10.2018 בית המשפט המחוזי בחיפה קיבל את ערעורו של עו"ד ח' והוא זוכה מחמת הספק
25 מן העבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות. למען סיבור האוזן יצוין כי אותו ערעור הוגש על הכרעת
26 הדין של בית משפט השלום בעכו בת"פ ----- מיום 24.7.2014 במסגרתו הורשע עו"ד ח' בביצוע עבירה
27 של גניבה בידי מורשה, זוכה מחמת הספק מן העבירות של שימוש במסמך מזויף, וזוכה מן העבירות של ניסיון
28 לקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות (עפ"ג 000-07-18 עו"ד ח' נ' מדינת ישראל [פורסם במאגרים
29 המקוונים] 000.10.2018).

30
31 עם זאת, קביעת בית משפט קמא כי אין באותם הליכים בכדי להעיב על ההתרשמות האישית מהעד
32 ועל מהימנותו נכונה רק ביחס להכרעות הדין בהן זוכה עו"ד ח' ולכתבי אישום קיימים או עתידיים שטרם
33 ניתנה בהם הכרעת דין. אך אותה קביעה אינה מדויקת כאשר עסקינן בהכרעת דין מרשיעה וחלוטה.

34
35 ראו לעניין זה חקירתו הנגדית של עו"ד ח' בנוגע לתיק פלילי אחר:

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

ש: אני מציג בפניך את גזר הדין בעניינך שניתן ביום 21.4.15 בת"פ 5644-04-14, אני מפנה אותך לעמוד 5 לגזר הדין, סעיף 3 שם קובע במה הורשעת, שלגביך הוא מרשיע אותך בעבירה אחת של הודיה כוזבת בהתחייבות ומספר עבירות של הדחה בחקירה, אליהן ביקשת לצרף תיק נוסף ובהתאם הורשעת גם בביצוע עבירה של הפרת הוראה חוקית לאחר שהודית כי במהלך שהותך בתנאי מעצר בית מלא הפרת את התנאים באופן שהתייצבת בבית משפט מתוקף תפקידך כעו"ד ללא המשמורנים שנקבע בהחלטה.

ת: זה מה שכתוב בגזר הדין

ש: האם זה נכון שבגזר הדין הנ"ל נגזרו עליך עבודות שירות?

ת: אכן כן" (עמ' 47-48 לפרוט' ומוצגים ת/1 ו-2).

62. לעניין עד בעל פלילי התייחסתי במסגרת ה"פ (חי') 34102-02-16 חניפס חניפס נ' נפאע נפאע (24.12.2017) עמ' 14 [פורסם במאגרים המקוונים] כדלקמן:

"אומנם לטענת חניפס, איימן אינו עד אמין שכן הוא בעל פלילי עשיר והואשם לא אחת בעבירות זיוף מרמה והתחזות...עם זאת עדותו של איימן הייתה אמינה בעיני ואין לקבוע כי משום אותו עבר או הרשעה, יש לפסול את עדותו ולדחותה מכל וכל...לעניין זה השווה דברים שנאמרו בע"פ 543/79 אבישי נגר נ' מדינת ישראל, לה(1) 113 (22.10.1980) כדלקמן: "...לאור הטענות המרובות המופנות לעברו ואופיו של...גם לא מן המותר להזכיר כי העובדה שהעד הוא בעל פלילי או כי הוא שותף לעבירה או מעורב בדבר עבירה, אינה פוסלת עדותו ואינה שוללת ממנה כלשעצמה כל משקל. כמובן שיש באלו כדי להכתיב זהירות כפולה ומכופלת בעת בחינת העדות, אך אין בכך כדי למנוע הסתמכות על דבריו של העד, אם בית-המשפט מגיע לכלל מסקנה כי אמת בפיו. סברה אחרת היתה פוסל מראש עדותו של כל שותף לעבירה..."

63. אם כן, בהערכת מהימנותו ועדותו של עו"ד ח' יש לנקוט משנה זהירות תוך בחינה מדוקדקת ומקיפה של העדות, כאשר בלב העדות עומדות הנסיבות החיצוניות הקשורות בה, סבירות הגרסאות העובדתיות והשוואתן, הגיונם של דברים וכיוצא בזה.

64. כעת נפנה לבחון את הסתירות הרבות בין תצהירו של עו"ד ח' לבין הדברים אותם מסר במהלך עדותו, ועליהן יש לתת את הדעת:

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

א. במסגרת תצהירו ציין עו"ד ח' כי מסר למערערות שעובר להגשת כתב התביעה בעניין הסיכום הנטען בע"פ הוא ישלח למשיב מכתב התראה, וכך אכן עשה ביום 25.7.2012. משחלפו 20 ימים והמכתב לא זכה למענה, הוא הודיע למערערות שהוא יכין תביעה כספית כדי להגיש לבית המשפט, אולם לטענתו אלו לא סרו למשרדו בכדי לשלם את האגרה, וניתקו עמו את הקשר.

הווה אומר, בתצהירו של עו"ד ח' נכתב כי המערערות לא ביקרו שוב במשרדו לאחר הכנת כתב התביעה:

"הנני מצהיר, שלאחר שהכנתי את כתב התביעה יצרתי קשר עם ו' וביקשתי ממנה שתבוא עם אחותה ח' למשרד כדי שישלמו לי ע"ח שכר טרחה את האגרה כדי להגיש את התביעה לביהמ"ש, אך ו' ו-ח' לא החזירו לי תשובה וניתקו כל קשר, והתביעה לא הוגשה לביהמ"ש עד עצם היום הזה".

עם זאת בעדותו סיפר עו"ד ח' כי המערערות כן הגיעו למשרדו לאחר הכנת טיוטת כתב התביעה, ואף פירט את חילופי הדברים שהיו באותו המפגש:

"...הכנתי תביעה בשם האחיות נגד הנתבע, אז הגיעו האחיות ואמרן, אני זוכר שאמרן שיש להן אחות ס', שאני התקשרתי אליה מהמשרד שלי, היא לא רצתה להיות צד בתביעה, אמרה לי "אנחנו ויתרנו לאח שלנו והוא היה אמור לשלם להן, אבל אני מוותרת לו על הכסף". ו' אמרה לי שהיא לא רוצה לתבוע את אח שלה, אפילו בעלה של ח', שהיה נוכח, נזף בה מתוך כעס על זה שהיא מוותרת, הוא יצא וקראתי לו, ו' אמרה לי בערבית: "תעזוב, שאלוהים יסלח לו". לא ביקשתי מהן שכ"ט שכן בסופו של דבר כל עבודתי היתה בהכנת מכתב ההתראה, והן עזבו" (עמ' 55 לפרוט').

יתרה מכך, בעדותו הודה עו"ד ח' כי ו' ביקרה במשרדו גם בשנת 2013, ככל הנראה לאחר שקיבלה מכתב ממשרד המשפטים המודיע דבר רישום הערת אזהרה על-ידי המשיב:

"בשנת 2013 גב' ו' מגיעה למשרד שלי עם מעטפה רשמית של המדינה, שנשלחה אליה, על המעטפה רשומה ו' והכתובת שלה ותיבת דואר שלה, על המעטפה יש חותמת הנושאת את התאריך 12.3.13 – ו' שאלה אותי מה המכתב הזה, אני לא זוכר מה היה תוכן המכתב, כנראה היה בקשה לרישום אזהרה – המעטפה במקור סומנה נ/7. אמרתי לה שאין לה כסף לשלם לי ולכן לא אטפל לה, היא עזבה את המשרד ומאז נותק הקשר בינינו" (עמ' 55 לפרוט').

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

ב. בנוסף, עו"ד ח' ציין בעדותו, כי הוא לא גבה שכר טרחה על הטיפול בעניינן של המערערות עד לאותו המועד, ואף לא הגיש תביעה כנגד המערערות: "...לא ביקשתי מהן שכ"ט שכן בסופו של דבר כל עבודתי היתה בהכנת מכתב ההתראה, והן עזבו" (עמ' 55 לפרוט'). עם זאת בהמשך עדותו אישר כי עבודתו לא הסתכמה אך בהכנת מכתב התראה, שכן הוא הכין את כתב התביעה מבעוד מועד לפני שביקש מהמערערות שיגיעו למשרד כדי לשלם את האגרה (עמ' 57 לפרוט'). כמו כן יש לזכור כי לשיטת עו"ד ח' הוא הזמין נסח טאבו מהאינטרנט בקשר עם הטיפול שלו בתיק המערערות, דבר הכרוך בתשלום אגרה (עמ' 51 לפרוט').

כמו כן, במסגרת חקירתו הנגדית העיד עו"ד ח', כי בשנת 2013 ו' הגיעה למשרדו עם מעטפה רשמית מטעם "המדינה" שנשלחה אליה והיא ביקשה לברר עמו את המשמעויות הנובעות מהמכתב שהיה בתוכה. עו"ד ח' ציין כי אינו זוכר מה היה תוכן המכתב, אך הוא מניח שהיה מדובר בבקשה לרישום הערת אזהרה. אולם מאחר ולא היה ביכולתה של ו' לשלם שכר טרחתו הוא הודיע לה כי הוא לא יכול לטפל בעניינה (עמ' 55 לפרוט').

למרות האמור, עו"ד ח' ידע להציג לעיונו של בית משפט קמא את המעטפה המקורית אותה שמר בתיק של המערערות, זאת על אף שלכאורה הטיפול בענייניהן המשפטיים של המערערות היה קצר מועד והסתכם אך בעריכת מכתב התראה, מאחר והן מיאנו לשלם לו שכר טרחה ואגרת בית משפט לטובת הגשת התביעה כנגד המשיב (עמ' 56 לפרוט').

ג. בתצהיר עדותו הראשית מסר עו"ד ח' כי שתי המערערות חתמו לו על ייפוי כוח: "...ובאותה פגישה חתמו על ייפוי כוח, וכך סוכם". אולם לתצהירו צירף העתק צילומי של ייפוי הכוח של ו', והודה בעדותו כי לא החתים את ח' על ייפוי כוח. כאשר נשאל מדוע לא החתים את שתי המערערות על ייפוי כוח, השיב באופן שאינו מניח את הדעת: "אני לא זוכר. היא רבה עם בעלה, רציתי להחתים אותה. גם ח' הייתה במשרד. לא זוכר למה לא החתמתי אותה על ייפוי כוח, אבל אם הייתי מגיש את התביעה בשמן בטח הייתי מחתים אותן בצירוף ת.ז, כפי שאני נוהג".

עוד יצוין כי ייפוי הכוח המקורי של ו' לא הוצג מאחר ולטענת עו"ד ח' הושמד בשריפה שפרצה במשרדו (לשיטתו דובר היה בהצתה מכוונת), ושאלת אותנטיות החתימה לא עמדה לבחינת המומחה.

ד. אשר לאירוע השריפה שהיה במשרדו של עו"ד ח', ומפאת חשיבותו של זה אעסוק בו בהרחבה: לשיטת עו"ד ח' אי הצגת ייפוי הכוח המקורי כמו גם מסמכים נוספים שנתבקשו ממנו מקורה בשריפה שפרצה במשרדו עובר לחקירתו בפני בית משפט קמא.

עם זאת יודגש כי עו"ד ח' לא הציג אישור משטרה ואישור מכבי אש בדבר השריפה הנטענת, ובנוסף לא ברור כיצד חלק מהמסמכים מתיק המערערות נשרפו וחלק אחר לא כשהם הוחזקו יחד באותו תיק. כמו כן לא ברור כיצד מסמכים שונים השתמרו והוצגו לפני בית משפט קמא בשלמותם,

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

1 כדוגמת המסמכים שצורפו לתצהיר עו"ד ח' - המעטפה המקורית שנשלחה ל-ו' הממשרד המשפטים,
2 תעודות פטירת אביהם של הצדדים ונסח טאבו, כאשר רק מסמך אחד שהוגש היה חרוך בקצהו, ואילו
3 יתר המסמכים עליהם חתומה לכאורה ו' דוגמת ייפוי הכוח המקורי נשרפו כליל כך שלא ניתן
4 להעמידם לבחינה בפני המומחה.

5
6 רוצה לומר, הטענה בדבר אירוע שריפה והצגת המסמכים החלקית מעלה תהיות משמעותיות
7 שבית משפט קמא לא נתן עליהן את הדעת. בייחוד כאשר לא הוצגו אסמכתאות שיאשרו דבר
8 השריפה, מלבד הצגת תמונות של השריפה בטלפון הסלולרי של עו"ד ח' שלא ברור היכן צולמו, ודברי
9 בא כוח המערערות אשר ציין כי הוא שמע על שריפה שהיתה במשרד עו"ד ח' (עמ' 56-57 לפרוט').

10
11 בנוסף עדותו של עו"ד ח' על אודות השריפה הייתה עדות מתפתחת, כאשר בתחילה נטען כי
12 כל תיקי המשרד נשרפו כליל ולא ניתן היה להציל דבר מתיקי המשרד. בהמשך נטען כי חלק נשרף
13 וחלק לא נשרף, ולקראת סיום למדים אנו כי חלק מתיק המערערות נשרף כליל, חלק ניצל לגמרי,
14 ומסמך אחד נשרף/נחרך בחלקו.

15
16 בתחילת עדותו מיום 21.2.2017 מסר עו"ד ח' כי פרצה שרפה במשרדו וכל תיקי המשרד
17 נשרפו: "...לאחר דחיית מועד הדיון ב-09.02 במיוחד 11.02 הוצת משרדי במזיד, שרפו לי את
18 כל התיקים הוגשה תלונה במשטרת ישראל יש להם חשודים אני לא אזכיר את שמם אינני רוצה
19 לשבש חקירה. אני לא יודע אם זה קשור לעניין הזה או לא יש לי את ההשערות שלי. כל החומר
20 והתיקים של המשרד הלך. אין לי ביטוח למשרד. הוא ליד הבית שלי" (עמ' 46 לפרוט').

21
22 בהמשך עדותו ציין עו"ד ח' כי התיק של המערערות הכיל מסמכים רבים מכפי אלו שצורפו
23 לתצהירו שניצלו מהשריפה. עם זאת, בהמשך העיד כי לא כל המסמכים במשרדו נשרפו:

24
25 "...אני מזהיר לבית המשפט כי התיק היה יותר עבה מהתיק שהבאתי היום
26 ולאור השריפה אלו המסמכים שהצלחתי להציל. אני מציג לבית המשפט
27 תמונות בפלאפון שלי, תמונות מהשריפה במשרדי ולפי תמונות אלו לא כל
28 המסמכים במשרד נשרפו. יש לי עוד ספריה בצד השני שלא נשרפה ויש עוד
29 ספריה בצד הדרומי שלא נשרפה" (עמ' 56 לפרוט').

30
31 ביום 26.2.2017 שלח עו"ד ח' הודעה לבית המשפט לפיה "יפויי הכוח המקורי עליו חתמה
32 התובעת אינו ברשותו, שסביר להניח שנשרף עם התיקים האחרים עקב ההצתה שהייתה
33 במשרדו".

34
35 לא זו אף זו, על אף אירוע השריפה הנטען על ידי עו"ד ח' ביום השריפה הנטענת,
36 11.2.2017, להביא לדיון עצמו מסמכים מתיק המערערות אותם מצא במועד מאוחר יותר לתצהיר

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

עדותו הראשית ולאחר שערך חיפוש "מעמיק" יותר במשרדו. במסגרת אותו חיפוש כאמור איתר מספר מסמכים אך בעוד שאחרים הושמדו בשריפה. וביתר פירוט:

לתצהיר עדותו הראשית של עו"ד ח' צורפו מספר מסמכים -

א. ייפוי כוח כללי מיום 21.7.2012 החתום בידי המערערת 1 – ו', המייפה לכאורה את כוחו לייצגה. עם זאת בייפוי הכוח לא צוין לאיזה מטרה נועד וכנגד מי המשפט או התביעה שעתידה להיות מוגשת.

ב. צילום תעודת הזהות הישנה של ו' שמועד הנפקתה היה 20.3.2002 (טרם הוצאת תעודת זהות ביומטרית שהונפקה ביום 29.12.2013).

ג. מכתב הדרישה מיום 25.7.2012 למשיב, אותו ערך בשם המערערות.

ד. מכתב הדרישה מיום 5.12.2001 למשיב, אותו ערך עו"ד ש' (להלן: "עו"ד ש'") בשם המערערות.

ה. עותק מטיוטת כתב התביעה הכספית של המערערות כנגד המשיב על סך 10,000 ₪ (5,000 ₪ לכל אחת בהתאם להסכם בעל-פה), אותו ערך לטענתו בשנת 2012

במסגרת חקירתו הנגדית הציג עו"ד ח' גם נסח טאבו שהוזמן לכאורה ביום 1.7.2012 מלשכת רישום המקרקעין, תעודת פטירה של אביהם של הצדדים ומעטפה רשמית שנשלחה לו' ממשרד המשפטים (מעטפה ריקה ללא מכתב בתוכה).

כאשר נשאל עו"ד ח' מדוע הציג את נסח הטאבו רק במועד הדיון ולא צרפו לתצהיר השיב כדלקמן: "לשאלת בית המשפט מדוע לא צירפתי את זה לתצהירי, אני משיב שבהתחלה לא חיפשתי כל כך בתיקים לפני הגשת תצהירי. לאחר הגשת תצהירי מצאתי את כל המסמכים הרלוונטיים המתייחסים למסמך שנשלח לו' ע"י האחריות (האחיות ס.ג.). לאור הדברים ששמעתי מעו"ד חמאדי שהכפיש את שמי ופגע שבשמי הטוב, שאמר שאני זיפן, נועל, "ירדתם לרמה הזאת", רציתי להראות את הצדק לבית המשפט – מי צודק ומי שקרן, כי אני מצאתי אותם לאחר שחיפשתי, אלו תיקים משנת 2012. רק היום עו"ד זוהר יודע על המסמך הזה" (עמ' 52 לפרוט').

ובהמשך עדותו: "אני מראה לבית המשפט את המסמך המקורי שקצהו התחתון השמאלי חרוך במקצת, על מנת להוכיח שהמסמך הזה היה במשרדי והובא ממשרדי, שכאמור פירטתי לעיל שמשרדי נשרף" (עמ' 54 לפרוט').

עוד מסר במסגרת חקירתו הנגדית כי "התיק (תיק המערערות - ס.ג.) היה יותר עבה מהתיק שהבאתי היום ולאור השריפה אלו המסמכים שהצלחתי להציל" (עמ' 56 לפרוט').

עינינו הרואות, כי על אף אירוע השריפה הנטען מיום 11.2.2017 עלה בידי עו"ד ח' להציג מסמכים נוספים מתיק המערערות אולם אלה לא צורפו לתצהיר עדותו הראשית ולא הוצגו קודם

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

לדיון מיום 21.2.2017. זאת ועוד, תמוה כיצד חלק מהמסמכים הוצגו בשלמותם לבית משפט קמא, אחרים נחרכו רק בקצה הדף כך שהם עדיין קריאים לחלוטין, ואחרים – החשובים ביותר והאמורים לשאת חתימת מי מבין המערערות (ייפוי הכוח שהיה אמור לעמוד לבדיקת המומחה) נשרפו כליל.

נסח הטאבו מיום 1.7.2012

65. יתר על כן, אף נסח הטאבו אותו הציג עו"ד ח', ואשר היווה על פי בית משפט קמא חיזוק משמעותי לדברי עד זה אינו חף מספקות.

ראשית כל יוטעם כי למרות שנסח הטאבו הוזמן על-ידי עו"ד ח' לכאורה ביום 1.7.2012, ייפוי הכוח המייפה את כוחו לפעול בשם ו' נחתם אך ביום 21.7.2012.

כמו כן אותנטיות נסח הטאבו אשר הוזמן לכאורה על-ידי עו"ד ח' ביום 1.7.2012 והוצג על-ידו כחלק מאסופת המסמכים שלא הושמדו בשריפת המשרד (נ/2), מוטלת בספק ממספר נימוקים:

א. מעיון ב-נ/2 עולה כי בדף המקדים לנסח נרשם כי תאריך הופק ב- 01/07/2012 אך לא רשום מי הגורם שהזמין אותו. כמו כן מדובר במספר שורות מודפסות, בנוסח אחיד המקדים כל נסח טאבו שמוזמן מהאינטרנט, ללא שמופיעה כל כותרת של לשכת רישום המקרקעין.

ב. בדפי נסח הטאבו לא מופיע בבירור תאריך הפקת המסמכים. יצוין כי בחלק העליון של הדף המקדים מופיע מעין כיתוב שנמחק כמעט במלואו כאשר לא ניתן לפענח את תוכן הכיתוב אשר נעלם כמעט לגמרי.

ג. בעדותו ציין עו"ד ח' כי על נסח הטאבו המקורי מהאינטרנט ניתן לראות שעל כל עמוד מופיע יום הנפקת המסמך שחל בתאריך 1.7.2012, אך בצילום שנמסר לבית המשפט אותו כיתוב דהה כך שהוא אינו ברור עוד.

אף מוצג נ/2 אשר נסרק לנט המשפט אינו בהיר, וניתן רק לשער כי בכיתוב המחוק אכן מופיע תאריך 01/07 אך לא ניתן לראות השנה. כמו כן לא ברור מדוע התאריך מופיע בצורת חותמת לצד כותרת הדף ולא בהדפסה, כאשר כל נסח הטאבו הוצא בהדפסה מהאינטרנט, ולא נמסר פיסית לעו"ד ח' בלשכת רישום המקרקעין, שאז ניתן היה להוסיף חותמת חיצונית על גבי המסמך.

ד. בהקשר האחרון, פנה בא כוח המערערות ביום 27.2.2017 לבית משפט קמא בבקשה לקבל צו המופנה למשרד המשפטים לשם קבלת מידע מפנקס הזכויות המתנהל בלשכת רישום המקרקעין לרבות המצאת אסמכתא בעניין פרטי משלם אגרת נסח הטאבו מיום 1.7.2012.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

1 בית משפט קמא אישר את הבקשה וביקש כי תוגש "פסיקתא לחתימתו". במסגרת פרוטוקול הדיון
2 מיום 20.4.2017 מציין בית משפט קמא כי התקבל אישור מגב' מזל שמש – מנהלת מרכז מחשוב
3 בהנהלת אגף רישום מקרקעין, המאשרת כי לא אותרה בקשה ולא שולמה אגרה לנסח מקוון שהופק
4 ביום 1.7.12. עם זאת צוין כי קיים נסח שהופק ושולמה אגרה ביום 7.5.12 ע"י עו"ד אבו ריא
5 עלי.

6
7 בהמשך לאמור קבע בית משפט קמא כי המבקש להסתמך על אישור זה נדרש לזמן את עורכת
8 האישור – גב' מזל שמש לעדות, ולהגיש בקשה מתאימה, אולם איש מהצדדים לא פעל כאמור.

9
10 אומנם בא כוח המערערות לא פעל כאמור ולא הגיש בקשה מתאימה כמצוות בית משפט
11 קמא, עם זאת סבורני כי לא ניתן להתעלם מכך שמדובר באישור של בעל תפקיד אשר נסמך על צו
12 שיפוטי בעקבות שאילתה שהופנתה למשרד המשפטים.

13
14 66. עיינו הרואות כי על אף התרשמות בית משפט קמא "מאמינותו הגבוהה" של עו"ד ח', עדותו מעוררת
15 תהיות שאינן זניחות עמן לא התמודדה הערכאה הדיונית בשל הנחת המוצא לפיה מדובר בעד ניטרלי ללא כל
16 אינטרס נראה לעין.

17
18 67. אעמוד שוב בקצרה על התהיות העיקריות שעלו מעדות עו"ד ח', אשר פגמו במהימנותה:

19
20 ראשית, כל הסתירות שהתעוררו ביחס לאירוע השריפה שלא הוכח באמצעות אסמכתאות מהמשטרה
21 או ממכבי האש, וכאשר האירוע שפורט בעדותו ביחס לתיק המערערות היה בגדר עדות מתפתחת ומותאמת,
22 כאשר בתחילה טען כי כל התיקים במשרדו הושמדו בשריפה, בהמשך טען כי תיק המערערות אוסן בחלק
23 פנימי במשרד המרוחק ממקום השריפה, ולבסוף טען כי חלק מהתיק נשרף וחלק ניצל.

24
25 שנית, העובדה כי בתצהירו של עו"ד ח' נטען כי הוא החתים את שתי המערערות על יפוי כוח, לעומת
26 עדותו בה אישר כי החתים רק את המערערת 1 על יפוי כוח.

27
28 שלישית, הטענה בתצהירו לפיה הקשר עם המערערות נותק לאחר שהן לא הגיעו לשלם לו את האגרה
29 עבור הגשת תובענה לבית המשפט בשנת 2012, לעומת עדותו בה אישר כי ו' הגיעה למשרדו במועד מאוחר
30 יותר – שנת 2013, כדי לברר תוכן המכתב שנשלח אליה ממשרד המשפטים בקשר עם הערת האזהרה שנרשמה
31 על החלקה.

32
33 רביעית, גרסת ח' נסמכת על מכתב ההתראה שערך בשם המערערות בעת שפנה לטענתו למשיב
34 ובהסתמך על מכתב הדרישה שערך לטענתו עו"ד ש' בשנת 2001. עו"ד ש' הגיש תצהיר ממקום מושבו בחוץ
35 לארץ במסגרתו הצהיר כי לא ערך את מכתב הדרישה שהוצג, וכאשר ההגנה עצמה אשר ביקשה בתחילה
36 להיבנות מהאמור במכתבו זה התנגדה להעדתו של עו"ד ש' בשיחת ועידה (על עניין זה אדון בהרחבה בהמשך).

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

חמישית, ההודעה של מנהלת אגף רישום בלשכת המקרקעין לפיה לא הוזמן נסח טאבו באמצעות האינטרנט ביום 1.7.2012, כאשר בנסח אותו הציג עו"ד ח' לא מופיע הגורם אשר הזמין את דפי הנסח, וכל אשר מוטבע על המסמכים הינו מעין חותמת מחוקה בחלקה שלא ניתן ללמוד ממנה אודות תאריך הזמנתם המדויק.

68. אם כן, עדותו של עו"ד ח' אינה חפה מפגמים משמעותיים וגרסתו מעוררת תמיהות וסימני שאלה שנותרו ללא מענה. משכך ככל שבית משפט קמא ביקש לבסס דחיית התביעה על יסוד עדות יחידה זו ולהעמידה כמשקל נגד לעדותו של מומחה בית המשפט, לא היה ניתן להסתפק בה לבדה, ולתת אמון מלא בה, מבלי שלצידה הונחו לפניו ראיות נוספות מסייעות, תומכות ומשכנעות. כל זאת גם לאור אותן נסיבות עליהן עמדתי קודם ובמיוחד היות וקו ההגנה עד לשלבים מתקדמים במשפט כלל לא הזכיר סיפור חדש זה, ואף ניתן לומר כי אינו מתיישב עימו.

לטעמי לא הונחו לפני בית משפט קמא טעמים מספיקים כדי לאמץ גרסת ההגנה ולהעדיפה על פני עדות המומחה שמינה. כמו כן לטעמי נפלה שגגה במסקנות בית משפט קמא ביחס לתעודת הזהות של ו' יחידה, מכתבו של עו"ד ש' ותצהירה של ע', כפי שאפרט בהמשך.

תעודת הזהות של ו':

69. נושא זה זכה לדיון נרחב בפסק הדין קמא.

ל-ו' הייתה תעודת זהות רגילה שהונפקה ביום 20.3.2002, ואילו ביום 29.12.2013 הונפקה עבורה תעודת זהות ביומטרית.

עו"ד ח' צירף לתצהירו את צילום תעודת הזהות הרגילה של ו' שתאריך הנפקתה היה כאמור ביום 20.3.2002, ולטענתו צילם אותה בעת שהגיעה למשרדו בשנת 2012 בסמוך להחתמתה על ייפוי הכוח המאשר לו לפעול בשמה בשורת עניינים כלליים.

כאשר נשאלה ו' האם פנתה לעו"ד ח' לשם קבלת ייעוץ משפטי השיבה בחיוב ונקבה בשלושה מועדים שונים ובעניינים שונים: 20 שנה עובר לעדותה בפני בית משפט קמא, בשנת 2013 ובשנת 2015.

ראו לעניין זה עדותה בפני בית משפט קמא בה מסרה:

ש: פנית אליו פעם לקבל ייעוץ מקצועי?

ת: לפני 20 שנה בית המשפט פסק בשבילי על ארון מטבח. אני תבעתי מישהו

על ארון מטבח והלכתי לעו"ד ח', הוא עשה לנתבע איחוד תיקים והתביעה

כבר היתה חסר תועלת.

ש: מתי פעם הבאה אחרי זה פנית לעו"ד ח'?

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

1 ת: בשנת 2013 קיבלתי שאח שלי עשה זיוף באדמה, הלכתי אליו שיקרא לי
2 את זה ואז אמר לי שוחד עשה זיוף, אחיותיי קיבלו אותו מכתב, עו"ד ח'
3 התקשר ליעקב בעלה של אחותי והלכנו לשם ובעלה של אחותי אמר שיש לנו
4 עו"ד משלנו ועברנו לעו"ד החדש.

5 ש: למה ניגשת דווקא לעו"ד ח'?

6 ת: לא הבנתי את הנייר, הלכתי כדי שיקרא אותו.

7 ש: היה לך עוד משהו עם עו"ד ח'?

8 ת: כן, היה לי עוד דבר – היתה בעיה על אדמה של אחים של בעלי והלכנו
9 לעו"ד ח', לקחו אותנו כדי שיתנו כסף לבעלי והם נתנו כסף לבעלי, לקח ת.ז.

10 שלי ות.ז. של בעלי, וזהו.

11 ש: הסיפור הזה היה בשנת 2015?

12 ת: לפני שנתיים" (עמ' 91-90 לפרוט').

13
14 עדותה של ו' מצטרפת לתצהיר עדותה המשלים במסגרתו הצהירה כי פנתה לעו"ד ח' בשנת 2013 כדי
15 שיסביר לה תוכן המכתב שקיבלה ממשרד המשפטים: "פניתי לעו"ד ח' בעניין המקרקעין נשוא תיק דנן,
16 הייתה אך ורק בשנת 2013 וזאת לשם בירור תוכן מכתב ההודעה על רישום הערת האזהרה כפי שפורט
17 לעיל".

18
19 כאשר נשאלה ו' האם פנתה לעו"ד ח' בשנת 2012 וחנתמה על ייפוי כוח בו יפתה את כוחו לטפל בכספים
20 שהמשיב חייב לה – ה-5,000 ₪ ובאותו המעמד עו"ד ח' צילם את תעודת הזהות שלה, השיבה בשלילה. ו'
21 נשאלה בהמשך מתי צילם עו"ד ח' את תעודת הזהות שלה והשיבה שזה היה כאשר היא פנתה אליו בעניין
22 ארונות המטבח, ולפני כן ציינה כי צילם את תעודת הזהות שלה בשנת 2015 (עמ' 91-93 לפרוט').

23
24 לעמדת בית משפט קמא טענותיה של ו' אינן עולות בקנה אחד עם העובדה שלרשות עו"ד ח' עמד
25 העתק צילומי של תעודת זהותה הישנה שהונפקה ב-2002. לעמדת בית משפט קמא לא יתכן שעו"ד ח' צילם
26 תעודת זהות זו עת פנתה אליו בקשר לארונות המטבח 20 שנה לפני עדותה בבית המשפט בשנת 2017 – כלומר
27 בשנת 1997, משהונפקה ב-2002, ולא ייתכן כי צילם תעודת זהות זו כאשר הגיעה למשרדו בשנת 2015 בקשר
28 עם עניין אחר, מאחר ובאותו מועד לרשותה היתה תעודת זהות ביומטריית. מכל אלו למד בית משפט קמא כי
29 ו' אינה דוברת אמת, והיא אכן פנתה לעו"ד ח' בשנת 2012 בעניין ההסכם בעל פה, כשם שזה טען בעדותו
30 ואפשרה לו באותו מועד לצלם את תעודת הזהות הישנה שהונפקה בשנת 2002.

31
32 סבורני כי מכלול הדברים שהתבררו בפני בית משפט קמא בשאלה זו, אינו מוביל בהכרח למסקנה
33 אליה הגיע בית משפט קמא. אומנם נכון שבשנת 2015 ו' החזיקה בתעודת זהות ביומטרית וככל שהציגה לפני
34 עו"ד ח' באותו מועד תעודת זהות, הרי שזו הייתה החדשה - הביומטרית. בנוסף, ככל ש-ו' אפשרה לעו"ד ח'
35 לצלם את תעודת הזהות שלה בעת שפנתה אליו בקשר עם ארונות המטבח, כי אז עולה השאלה מתי פנתה

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

אליו בעניין זה, וככל שרוצים להקפיד עמה ועם גרסתה וזכרונה, הרי שהפנייה נעשתה 20 שנה לפני העדות, היינו בשנת 1997, טרם הנפקת תעודת הזהות של 2002.

אולם האמור לעיל אינו מוביל למסקנה הישירה לפיה ו' לא אמרה אמת משטענה שלא פנתה לעו"ד ח' בשנת 2012, ולא ייפתה את כוחו לייצגה מול המשיב בתובענה כספית ואפשרה לו לצלם את תעודת הזהות שלה באותו המועד, שכן לא ניתן להוציא מכלל אפשרות שעו"ד ח' צילם את תעודת הזהות של ו' בעת שזו פנתה אליו בשנת 2013 בסמוך לאחר שנרשמה הערת אזהרה לטובת המשיב על זכויותיה והתקבל מכתב ממושרד המשפטים הנושא את התאריך 11.3.2013, ולאז דווקא בשנת 2012 כאשר נטען כי עו"ד ח' פנה למשיב במכתב דרישה לתשלום סך 5,000 ₪. נזכיר כי תעודת הזהות הביומטרית הונפקה ב-12/2013 בעוד שרישום הערת האזהרה נעשה ב-3/13.

אדגיש כאן כי גם עו"ד ח' אישר בעדותו את פניית ו' אליו בשנת 2013 בקשר למכתב שנשלח אליה במעטפה רשמית של המדינה והוא אף הגיש את המעטפה המקורית לעיון בית המשפט שעליה מוטבע התאריך 12.3.2013 (נ/7).

המכתב של עו"ד ש':

70. מכתב הדרישה הנחזה כערוך על ידי עו"ד ש' מיום 5.12.2001 צורף לתצהיר בן המשיב כמו גם לתצהירו של עו"ד ח'. לשיטתו של האחרון, הוא הסתמך על מכתבו של עו"ד ש' ואף צירפו למכתב ההתראה/דרישה אותו שלח למשיב בשנת 2012 (עמ' 58 לפרוט').

בתצהיר עדות ראשית משלים של ו' שהתייחס לאותה טענה מפתיעה וחדשה, היא טענה כי מעולם לא פנתה בדרישה לערוך דין ח' וגם לא לעו"ד ש'. עם זאת ו' הצהירה כי בטרם הגשת התביעה דן ולאחר קבלת ההודעה ביום 11.3.2013 בדבר רישום הערת אזהרה היא פנתה לעו"ד ח', שיסביר לה את תוכן המכתב. למרות האמור היא סירבה לייפות את כוחו של עו"ד ח' כדי שייצגה בהליך המשפטי אל מול המשיב, וזאת למרות שזה ניסה לשכנע אותה לשכור את שירותיו. כמו כן ו' הצהירה כי לפני כ-10 שנים היא פנתה לעו"ד ח' לשם ייצוגה בהליכי הוצאה לפועל.

במסגרת תצהירה המשלים (הוגש בעקבות הטענות המפתיעות) ח' חזרה על הדברים שנכתבו בתצהיר ו', כאשר נזכיר כי ביחס אליה מסר עו"ד ח' שהיא לא חתמה על ייפוי כוח לטובתו.

עוד הצהירו ו' ו-ח' כי פנו באמצעות בא כוחן – עו"ד חמאדי אל עו"ד ש' בניסיון לקבל עמדתו ביחס לאותו מכתב שנטען כי יצא ממושרדו, וזה טען בפניהן כי מעולם לא ערך את המכתב וכי מדובר במסמך מזויף. לשם תמיכה בטענתן זו, הן צרפו תצהיר מטעם עו"ד ש' השווה בחו"ל מזה שנים (ברוסיה), וחתימתו אומתה בפני קונסול ישראל בשגרירות שבמוסקבה.

71. ביום 20.3.2017 עתרו המערערות לפני בית משפט קמא לאפשר העדתו של עו"ד ש' בישיבה שתיקבע לשמיעת ההוכחות באמצעות שיחת וידאו (הוועדות חזותית). בית משפט קמא אישר את הבקשה בטרם ניתנה זכות תגובה לצד שכנגד, אך ביטל אותה ביום 20.4.2017 לאור התנגדות המשיב תוך שהוא מאפשר לבא כוח

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

המערערות להגיש בקשה מסודרת הנתמכת בתצהיר העד והמפרטת מדוע הוא מנוע מלהגיע ארצה, תוך הפנייה לפסיקה מתאימה.

לאחר שהמערערות הגישו בקשה בהתאם, זו נדחתה על ידי בית משפט קמא לאחר שציין כי המניעה להתייצבות העד עו"ד ש' מלהגיע לישראל, נובעת מצו עיכוב יציאה מהארץ שהוצא כנגדו עקב חובות לבנקים, ועל כן לא ניתן להכיר על פי ההלכה הנוהגת בטעם זה כמצדיק שמיעת העדות שלא בדרך הרגילה.

בהמשך לאמור קבע בית משפט קמא בפסק דינו כי "...אף אם מכתבו של עו"ד ש' באמת זויף, אין הדבר פוגם בעדותו של עו"ד ח' שהתובעות הן אלו שהביאו לידי את המכתב כמות שהוא (בין אם הוא אמיתי ונוסח על ידי עו"ד ש' ובין אם זויף על ידי גורם כלשהו). עדותו של ח' לעניין זה אמינה ומקובלת עליי. על כן לא מצאתי ליתן כל משקל לתצהירו של ש', וכפי שהערתי לעיל אף אם מכתבו זויף אין בכך לפגום בעדותו של עו"ד ח' שזה המכתב אשר הובא בפניו ע"י התובעות".

72. לטעמי החלטה זו של בית משפט קמא מתעלמת מכך שדווקא ההגנה אשר הייתה מעוניינת להסתמך על תוכן מכתבו של עו"ד ש', כתימוכין לטענתה בדבר קיומו של הסכם בעל-פה חיצוני להסכם בכתב – הסכם המתנה, סירבה להעדתו של עו"ד ש' באמצעות שיחת ועידה ממקום מושבו בחוץ לארץ.

נזכיר כי לא מדובר בעד זניח כי אם בעד שערך לכאורה את אחד משני המכתבים שאוחסנו בארגז שהיה מונח בבית המשיב, על פי טענתו, והם היוו את הבסיס ל"תגלית" שגילה בן המשיב - דבר קיומו של הסכם בעל-פה. יתר על כן אף עורך המכתב השני - עו"ד ח', נסמך על המכתב הראשון של עו"ד ש' ועל אופן עריכתו, בעת שפנה על פי טענתו בשם המערערות למשיב בדרישה לתשלום 5,000 ₪.

אם כן, ההגנה היתה אמורה להעיד את עו"ד ש' והייתה בעלת אינטרס מובהק בכך, זאת אף אם מדובר בעדות מרחוק. עוד נציין כי עו"ד ח' העיד כי עו"ד ש' הינו חבר טוב שלו וכי הוא יודע מידיעה אישית כי הוא מתגורר ברוסיה מזה שנים רבות.

ראו לעניין זה עדותו של עו"ד ח' :

"ש: כשקיבלת את מכתבו של עו"ד ש' יצרת איתו קשר?

ת: לא יצרתי איתו קשר כי אני יודע שהוא נמצא ברוסיה. שנינו למדנו יחד

ברוסיה, הוא חבר טוב שלי" (עמ' 58 בפרוט').

בנוסף, הסברה שהעלה בית משפט קמא בפסק דינו לפיה אף אם המכתב מזויף, אין להוציא מכלל אפשרות כי המערערות הציגו אותו בפני עו"ד ח' אינה סבירה, שכן לא ברור מה התועלת שתצמח למערערות מהצגת מסמך מזויף לבא כוחן. במילים אחרות, לא תצמח למערערות כל תועלת מהצגת מסמכים מזויפים לגורם שאמור לייצגן בסכסוך בפני צד שלישי. כלום נדרשות המערערת לשכנע את בא כוחן בצדקת טענותיהן?

עדות ע' מ' :

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

73. בתצהירה של ע' מ' אשר הוגש ביום 24.1.2017 אך נחתם ביום 22.12.2014 נטען כי בא כוח המערערות – עו"ד חמאדי, זימן אותה למשרדו וביקש כי תצטרף לתיק כתובעת נוספת כנגד המשיב וטען בפניה כי יש בידיו ראיות לפיהן המשיב מכר אדמות תוך זיוף חתימתה. בסעיף 6 לתצהיר עדי נכתב כדלקמן: "...לא הסכמתי לבקשת העו"ד הנ"ל ויצאתי ממשרדו תוך כדי שאני מודיעה לו כי אני לא מסכימה לתבוע את אחי וכי הדברים אינם נכונים ואין אני רוצה לתבוע את אחי בשום אופן גם אם הדבר נכון כי מדובר במשפחה".

כמו כן נטען כי הוצע לה מספר פעמים להצטרף למשפט ואף הוצע לשלם לה כספים, והיא סירבה פעם אחר פעם.

במסגרת חקירתה הנגדית היא מסרה שכל מה שמסרה בתצהירה הוא אמת. בהמשך מסרה שמדובר בתצהיר שקרי ועל כן בית משפט קמא הכריז עליה כעדה עוינת (עמ' 116 לפרוט').

ביחס לעדות זו קבע בית משפט קמא כדלקמן: "נוכח כל הסתירות אשר פורטו, נהיר כי לא ניתן ליתן כל משקל לעדות זו של ע' מ', אף לא "משקל נוצה"... נראה כי העדה לא עקבית ולא ניתן לדעת אלו פרטים בתצהירה ובעדותה נכונים ואמיתיים ואלו לא. התרשמותי הינה כי עדותה האמיתית של ע' הייתה בתצהירה, בו העידה בזמן אמת, כאשר בעדותה בביהמ"ש, מסיבותיה שלי (או של אחרים?) בחרה לסתור את כל אשר הצהירה בתצהירה".

בית משפט קמא מצא לציין כי מר ד' מ', בעלה של ע', העיד גם כן כי לדעתו המשיב לא זייף את החתימות נשוא ההסכם.

74. סבורני כי על בית משפט קמא היה להימנע מלייחס כל משקל לעדותם של ע' ושל בעלה, ולא למצוא בדבריהם תימוכין לעמדת מי מבין שני הצדדים, בדיוק כפי שציין תחילה, וקשה לקבל עמדתו לפיה למרות האמור לעיל, הוא סבור כי "עדותה האמיתית של עדי הייתה בתצהירה". בהקשר זה סבורני כי בכך התעלם בית משפט קמא מהאמור בסעיף 6 לתצהירה של עדי והתייחס רק לחלק הראשון של אותה פסקה לפיה לא הסכימה לתבוע את אחיה המשיב כי "הדברים אינם נכונים", והתעלם מהחלק השני בו נכתב כי "גם אם הדבר נכון" אין אני רוצה לתבוע מאחר ומדובר במשפחה.

כמו כן סבורני כי אין לייחס כל משקל לעדותו של בעלה של ע' מאחר והדברים עליהם העיד מתבססים על אמונה שבלב ולא על ידיעה אישית בדבר נסיבות עריכת ההסכם המתנה (עמ' 130 לפרוט'). עוד יש לזכור כי בעלה של ע' לא טען שלא היה זיוף, אלא שטען שבן המשיב לא זייף וגורם אחר הוא שעשה זאת: "ש: אם אשתך מצהירה שוחד לא זייף, מי צודק – אחיות שלה או אשתך? ת: אני חושב שאשתי צודקת שהצהירה שוחד לא זייף, מישהו אחר זייף. אני לא יודע מי זייף" (עמ' 130 לפרוט').

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

התנהלות ב"כ המערערות – עו"ד חמאדי בבית משפט קמא והתייחסותו למסמכים אשר צורפו לתצהיר בן המשיב בישיבת קדם המשפט ביום 25.1.2017 :

75. במסגרת פסק דינו ציין בית משפט קמא כי אין בידו לקבל את טענת הזיוף אשר נטענה על ידי בא כוח המערערות לגבי המסמכים המפתיעים אשר צורפו לתצהיר בן המשיב – מכתבו של עו"ד ח' ומכתבו של עו"ד ש', בשל אירוע שהתרחש בישיבת קדם המשפט מיום 25.1.2017.

כעולה מפרוטוקול הדיון מיום 25.1.2017, תצהיר בן המשיב הוגש סמוך לפני מועד זה, ובפתח הדיון טרם כניסת השופט קמא לאולם טען בא כוח המערערות בפני בא כוח המשיב כי לא קיבל את התצהיר לעיונו קודם לדיון, ומיד לאחר מכן במהלך הדיון טען כי המסמכים שצורפו לתצהיר מזויפים.

בעקבות כך קבע בית משפט קמא כי אם בא כוח המערערות לא ראה קודם לדיון את המסמכים אשר צורפו לתצהיר, הכיצד יכול הוא לטעון כי המסמכים שצורפו לתצהיר מזויפים. כאשר עומת בא כוח המערערות עם סוגיה זו, אישר כי לא דיבר אמת כאשר טען שלא עיין בתצהיר בן המשיב קודם לדיון ובמסמכים המצורפים לו, וכי למעשה כן ערך בירור עם המערערות ביחס לנטען בו.

76. בשל כל האמור קבע בית משפט קמא כי השתלשלות אירועים זו משליכה על אמינות טענות הזיוף ומסבירה מדוע אין לקבלן.

אין בידי להסכים לעמדה זו של בית משפט קמא, ולטעמי לא היה כלל מקום להתעכב על אותם חילופי דברים שבין עורכי הדין, שלא בנוכחות השופט קמא וטרם כניסתו לאולם בית המשפט, ובודאי שלא להסיק מהם מסקנות וקביעות ביחס למהימנות טענת הזיוף שהעלו המערערות.

יוער כי במסגרת החלטה שהוציא תחת ידו השופט קמא באותו דיון וביחס לחילופי הדברים בין באי כח הצדדים אשר התקיים לפני קלדנית בית משפט, מצא בית משפט קמא לפנות אליה – לקלדנית, ולברר את אשר התרחש לפני כניסתו לאולם בית משפט, הואיל ולדעתו המחלוקת ביניהם בעניין זה "רלוונטית מאוד". מפאת חשיבות הדברים אביאם בלשון אומרם – בית משפט קמא:

"כידוע סעיף 8 לחוק בית משפט לענייני משפחה מאפשר לבית המשפט לנהוג לעניין סדרי דין הראיות באופן הנראה לו צודק, בדרך כלל בית משפט זה מבכר להשתמש כמה שפחות בסעיף זה, ברם הפעם נראה בעיניי כי המחלוקת בין הצדדים לעניין מה שקרה טרם כניסתי לאולם רלוונטית מאוד ועל כן בית משפט זה פונה עכשיו לקלדנית על מנת לשמוע ממנה מה היה טרם כניסתי לאולם" (עמ' 39 לפרוט' ישיבת 25.1.2017).

מיד לאחר מכן נפנה בית משפט קמא לקלדנית, וביקש לשמוע את אשר התרחש לפני. דברי הקלדנית תועדו בפרוטוקול הדיון וב"כ התובעות ציין לפני בית משפט קמא כי נכון שלא אמר לב"כ הצד השני את האמת כשציין לפניו שלא קיבל את התצהירים ששלח לו יום לפני הדיון, והם אכן התקבלו אצלו. יחד עם זאת ציין

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

בא כוח המערערות כי הדברים נאמרו מחוץ לדיון, שלא בנוכחות השופט קמא, ושאלין זה ראוי שבית משפט קמא יתעכב על הנושא ויבקש לשמוע את עדות הקלדנית. בתגובה לכך, ציין ב"כ הנתבע בין היתר דברים אלה: "מאוד עצוב שעו"ד כ"כ מכובד קם עומד ומודה שלא אמר אמת לחברו...התנהגות לא ראויה... אני חושב שההסבר פשוט שהוא לא בדק את הטענה הזו ושילף אותה מהמותן לפני שבדק עם הלקוחות שלו, ומבין שמבחינת המהימנות שלה קרסה. הדברים שקרו באולם בצורה ספונטנית יש להם משקל לעניין המהימנות".

לאחר ששמע דברים אלה, ניתנה החלטה מפורטת בסופה ציין בית משפט קמא שעל בא כוח התובעות שם (ב"כ המערערות), לשקול את עמדתו באשר להמשך התובענה ואף חייבו בהוצאות בסך של 1,000 ₪. בגדרי אותה החלטה דחה בית משפט קמא את בקשת ב"כ המערערות להוצאת תצהירה של האחות ע' שהוגש באיחור וגם מטעמים נוספים, והלין על הגשת התצהירים באיחור כאשר באותו שלב **טרם הוגש תצהיר של עו"ד ח'**. כמו כן ב"כ התובעות שם ציין שמכתבים דוגמת זה של עו"ד ש' ועו"ד ח' יש להגיש באמצעות עורכם.

77. לא מצאתי להוסיף ולהתעכב על אותה תקרית, אך סבורני כי על בית משפט קמא היה להימנע מלהידרש לאותם חילופי דברים שהיו בין עורכי הדין ובוודאי לא לייחס להם חשיבות כה רבה עד כדי פנייה לקלדנית בית המשפט וייחוס משמעויות לדברים. על כך יש להוסיף שאינני סבור שהשימוש שנעשה באותו עניין בהוראת סעיף 8 לחוק בית משפט לענייני משפחה, היה נכון בנסיבות דן, ובוודאי שלא היה ניתן להכשיר מכוחו פנייה לקלדנית בית המשפט על מנת לברר מה אירע באולמו טרם תחילת הדיון. לבסוף, אציין כי קשה להתעלם ממורת הרוח שהביע בית משפט קמא מאותה התנהלות של עורך הדין שלא הייתה לפניו, וקשה להשתחרר מהרושם העולה מההחלטות שניתנו באותה ישיבה, לפיהן בית משפט קמא מצא לייחס לדברים אלה משמעויות רבות, והן השליכו על החלטותיו בהמשך. הדבר אף קיבל ביטוי חד וברור במסגרת פסק דינו שהרי בין יתר הדברים, ציין השופט קמא כי השתלשלות האירועים באותה ישיבה משליכה על אמינות טענות הזיוף ומסבירה מדוע אין לקבלן.

78. אין בידי להסכים לאותה עמדה ודרך בהן נקט בית משפט קמא, שהרי לא אמינותו ומהימנותו של ב"כ המערערות היא שעומדת למבחן. לא רק זאת, ספק רב אם היה מקום להתעכב, כפי שצינתי קודם, על "אמינותו של עורך הדין", קל וחומר לא היה מקום להסיק ממנה דבר או חצי דבר ביחס לטענת הזיוף.

סוף דבר

79. לאור המקובץ לא די היה בהצגת הסכם המתנה ללא תמורה כדי לקבוע כי המערערות חתומות עליו כאשר הן מכחישות את חתימתן, ולאור חוות הדעת מטעם מומחה בית משפט המאשרת טענות התביעה בדבר זיוף החתימות על בסיס השוואת דוגמאות החתימה של המערערות לחתימות המופיעות על גבי ההסכם ומציאת השוני ביניהן.

נטל הראיה והשכנוע עבר כאמור לשכמי המשיב אשר היה מעוניין להסתמך על הסכם המתנה ולייחס לו תוצאות מחייבות. בנסיבות דן, על המשיב היה להניח בפני בית משפט קמא תשתית ראייתית

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

1 סובסטיבית, ולשכנע כי הסכם המתנה הינו אותנטי והוא נושא את חתימתן של המערערות, וכי מכוחה של
2 תשתית זו ניתן לקבוע כי עלה בידו לסתור את חוות דעת מומחה בית משפט ולקעקע את מסקנותיה.

3
4 סבורני כי המשיב לא הרים נטל זה, ועל בית משפט קמא היה לקבל את תביעת המערערות. נזכיר כי
5 המשיב טען לזכויות במקרקעין בעקבות עסקת מתנה משנת 1998, כאשר לא נעשה דבר בעקבות עסקה זו מאז
6 שנערכה בשנת 1998 ועד למועד רישום הערת האזהרה על-ידי המשיב בשנת 2013, מבלי שניתן כל הסבר המניח
7 את הדעת למחדלים אלה. על כך יש להוסיף גם כי לא עלה בידי המשיב ובהמשך בנו לציין מיקומו המדויק של
8 השטח הנטען אשר צריך לעבור לבעלות המשיב בהתאם להסכם המתנה, זאת ביחס ליתרת הזכויות של כל
9 אחת מהמערערות ואחיותיהן בחלקה. נזכיר גם, כי המשיב טען תחילה ובמהלך שלוש שנים תמימות בהן
10 התנהלה התביעה, ובהתאם לכתב ההגנה שהגיש בשנת 2013, כי זכויותיו במקרקעין הן מכוח הסכם מתנה
11 ללא תמורה, כאשר ביני וביני ממונה מומחה לכתב יד לבדיקת החתימות שעל הסכם המתנה.

12
13 רק בחלוף שלוש שנים, הציגה ההגנה בגדרי תצהיר עדות ראשית של בנו של המשיב, גרסה מאוחרת
14 בדבר הסכם בעל-פה חיצוני להסכם המתנה, כאשר בכתב ההגנה משנת 2013 לא בא זכרו של הסכם בעל-פה
15 ולא הוצגו אותם מסמכים שהיו מונחים, על פי טענות בן המשיב, בארגז בבית המשיב והם: מכתב מעו"ד ש'
16 ומכתב מעו"ד ח'. על כך אוסיף כי לגורם אשר העלה את הגרסה החדשה – בן המשיב לא היתה ידיעה אישית
17 על נסיבות עריכת אותו הסכם נטען בעל-פה או על ההסכם בכתב.

18
19 אשר למכתב הנחזה כמי שנערך על ידי עו"ד ש', לא ניתן לייחס לזה כל משקל, שהרי עורכו לא זומן
20 לעדות, אף שסבורני כי נכון היה להורות על שמיעת עדותו בהיוועדות חזותית. מדובר בעד להבדיל מבעל דין,
21 ונראה כי נכון היה להקל בדרישות לשם שמיעת עדותו בהיוועדות חזותית לנוכח מרכזיותה כאשר ניתן היה
22 כמובן לשקול בבוא העת את משקלה של עדות זו לאור דרך גבייתה.

23
24 אשר לעדותו של עו"ד ח' שהייתה מהימנה על בית משפט קמא, סבורני כי לא היה מקום לייחס לה
25 אותו משקל נגד מכריע, נוכח כל שצייתי קודם והתהיות הרבות העולות ממנה.

26
27 80. על כן אציע לעמיתי לקבל את הערעור במלואו, לבטל את פסק הדין קמא, לקבל תביעת המערערות
28 ולקבוע כי הסכם המתנה הינו מזויף, וכן להורות על מחיקת הערת האזהרה שנרשמה מכוחו. כמו כן אציע
29 לחייב את המשיב בהוצאות המערערות בסך 15,000 ₪.

סארי ג'יוסי, שופט
[אב"ד]

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

השופט ניצן סילמן

קראתי את חוות דעתו המפורטת של כב' האב"ד. אודה ולא אבוש כי המקרה מעורר התלבטות קשה שכן מדובר בתוצאה הנובעת משקילת מהימנות, הערכת עובדות, וכיו"ב דברים בהן ערכאת הערעור אינה מתערבת ברגיל.

לאחר התחבטות, החלטתי להצטרף לחוות דעתו של כב' האב"ד. מספר טעמים מטים הכף-

ראשית, רף הממצאים שנקבעו בחוות דעת המומחה- לא רק קביעת הזיוף, אלא דרגת הקביעה,

שנית, החזקה הממושכת במקרקעין ע"י המערערות והבניה שבוצעה ללא מאן דהו שמוחה (עדות בן המשיב שהובאה בחוות דעת אב"ד).

שלישית, ריבוי הטענות לגבי עסקאות עבר (ייפוי כוח משנת 1986, עסקה משנת 1990), תוך התעקשות המערערות לשמר החלקה הספציפית.

רביעית, אין כל הגיון בפניית ו' לעו"ד ח' בשנת 2013, בנוגע להבהרות המתייחסות לחלקה, אם ממילא ויתרה על זכויותיה, כנטען, לרבות בפן הכספי, עוד בשנת 2012. ההגיון היחיד היכול להצדיק זאת- הנו היעדר ויתור על זכויות בחלקה, והתהיה לגבי הערת האזהרה.

חמישית, קשה להתעלם ממועד העלאת הטענה בדבר התמורה המובטחת (סך של 5,000 ₪), והיותה נוגדת התצהיר המתייחס ל"העדר תמורה".

גם אם ככלל יש למשוך היד מהתערבות בשאלות הערכת עדויות ומהימנות, המשקל המצטבר מטה הכף. עוד אמליץ כי הוצאות בית המשפט קמא, ככל שלא שולמו, תבוטלנה.

ניצן סילמן, שופט

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 25995-04-19

השופט חננאל שרעבי

אני מסכים לפסק דינו המפורט והמקיף של חברי, האב"ד, כב' השופט ג'יוסי, ולהערותיו של חברי כב' השופט סילמן.

חננאל שרעבי, שופט

הוחלט לקבל את הערעור, לבטל את פסק דינו של בית משפט קמא ולקבל תביעת המערערות, לפיה הסכם המתנה מיום 14.3.1998 הינו מזויף. על כן, הננו מורים על ביטול רישום הערת האזהרה שנרשמה לטובת המשיב על יסוד אותו הסכם. כמו כן, על המשיב להשיב למערערות סכום ההוצאות שנפסק בפסק הדין של בית משפט קמא, ככל שזה כבר שולם. בנוסף, אנו מחייבים את המשיב לשלם למערערות הוצאות ושכר טרחת עו"ד בסכום של 15,000 ₪.

מותר לפרסום לאחר מחיקת שמות הצדדים והשמטת פרטים מזהים נוספים.

ניתן היום, כ"ט אלול תש"פ, 18 ספטמבר 2020, בהעדר הצדדים.

ניצן סילמן, שופט

חננאל שרעבי, שופט

סארי ג'יוסי, שופט
[אב"ד]